

Møde for lukkede dører, Stortinget 14. mai 1906

Møde for lukkede dører i Stortinget
den 14. mai 1906 kl. 17.00.

Præsident: Thorne.

Dagsorden:

Fortsat behandling af de paa dagsordenen for den 12te mai opførte sager.

End videre forelaa følgende kontinuationsdagsorden:

Indstilling fra jernbanekomiteen angaaende telegrafforbindelserne mellem Norge og Tyskland (tillæg til indst. S. III B).

Mødet sattes for lukkede døre.

Præsidenten: Da det af komiteens formand er mig meddelt, at sagen indeholder dokumenter, som det er lidet ønskeligt for tiden ialfald kommer til offentlighedens kundskab, anholder jeg om Stortingets samtykke til, at forhandlingerne om den foreliggende sag bliver holdt for lukkede døre. - Ingen har udtalt sig derimod, og det ansees for vedtaget. - Jeg anholder dernæst om Stortingets samtykke til, at statsraadets medlemmer gives adgang til mødet. - Da ingen har udtalt sig derimod, ansees ogsaa det som vedtaget.

Man foretog til behandling den paa kontinuationsdagsordenen opførte sag:

Indstilling fra jernbanekomiteen angaaende telegrafforbindelserne mellem Norge og Tyskland (tillæg til indst. S. III B).

Sagen i dens almindelighed undergaves debat.

Jørgen Knudsen (komiteens formand): Da komiteen fik denne sag oversendt, blev den straks underrettet om, at det var af vigtighed at faa den fremmet meget hurtig, da der var en kontrakt oprettet mellem et tysk kabelfirma og den tyske administration, som gik ud paa, at kontrakten maatte være endelig afsluttet inden midten af mai maaned for at være gyldig, idet firmaet ikke vilde være bundet længere end til midten af mai maaned. Dette fik vi underretning om i en skrivelse, dateret 3die mai. Komiteen gik snarest mulig i gang med sagens forberedelse, efter at have modtaget de fornødne bilag, og har ofret den tid paa den, som vi har haft anledning til; men efter sagens beskaffenhed er den ikke af den natur, at det er saa let i en fart at komme ind i alle detaljer, som vedrører dette spørgsmaal. Men vi har alligevel seet os nødsaget til at aflevere en indstilling, og jeg tror, jeg kan sige, at der i komiteen har været adskillige tvil om forskjellige

spørsmål; men for de fleste medlemmers vedkommende er tvilene forsaavidt overvundne, at de har gaaet med paa at indstille den kongelige proposition til bifald. Der er imidlertid 3 medlemmer i komiteen, som ikke har kunnet faa disse tvil fjernet, og jeg for min del er en af dem. Der var fra første stund af, da vi fik overleveret os en slutprotokol, som det kaldes, og som har paategning, at den skal være konfidentiel, en bestemmelse i en artikel 4, som for mig var noksaa afgjørende med hensyn til mit standpunkt. Da det ialfald har været en vigtig del af sagen, skal jeg faa lov til at oplæse denne artikel 4, saaat forsamlingen kan blive bekjendt med den. Den lyder saa: "Den kongelige norske telegrafadministration forpligter sig til, saalænge begge kabler er i drift, at tilføre kablerne ikke alene den hele umiddelbare korrespondance til Tyskland, men ogsaa en andel af korrespondancen til de øvrige europæiske lande undtagen Storbritannien og Irland, Sverige, Danmark og Rusland ligesom af korrespondancen til Nord-Amerika, forsaavidt telegrammerne ikke af afsenderne er forsynede med en anden via-bemærkning, og saafremt kablerne tilligemed de øvrige forbindelser, som skal benyttes for befordringen, byder ligesaa gunstige betingelser med hensyn til pris og befordringsvarighed som de andre veie. Denne andel skal staa i samme forhold til det samlede antal telegrammer i vedkommende korrespondance, som antallet af ledningstraade i de norsk-tyske kabler staa til antallet af de forbindelser, som til enhver tid overhovedet kan anvendes for samme korrespondance, hvorved ledningerne gennem Danmark og Sverige i forening med de nu bestaaende undersjøiske kabler hver gjælder for en forbindelse og ledningerne mellem Norge og Storbritannien for to forbindelser. Af det samlede antal af de udover Tyskland bestemte telegrammer vil den norske administration derfor, saalænge ingen andre forbindelser staa til raadighed end de norsk-tyske kabler og de ovennævnte veie gennem Danmark, Sverige og Storbritannien, lede mindst fire sjattedele af den sidstnævnte europæiske korrespondance og i det hele fire ottendedele af den norsk-nordamerikanske korrespondance over de norsk-tyske kabler. Paa tilsvarende maade vil den keiserlig tyske telegrafadministration foruden den umiddelbare tysk-norske korrespondance lede alle fra andre lande indgaaende telegrammer til Norge over de fælles kabler. Saafremt der er forstyrrelse paa den ene af de to kabler, vil administrationerne lede den nævnte korrespondance over den anden kabel i den udstrækning, som hensynet til korrespondancens hurtige afvikling tillader det." Ifølge denne bestemmelse har den norske stat forpligtet sig til at overføre ikke alene den korrespondance, som gaar mellem Norge og Tyskland, som er de egentlige kontraherende parter, men ogsaa 4/6 af al den korrespondance, som gaar til de vesteuropæiske og sydlige dele, og 4/8 af den korrespondance, som gaar paa Nord-Amerika. Dette vil komme til at berøre andre venskabelige stater; det er

særlig Danmark, som vil blive berøvet endel af den korrespondance, det nu har, og sandsynligvis vil ogsaa England blive noget berørt af denne overenskomst - det er imidlertid ikke nærmere paavist, men efter hvad jeg hørte i et af de møder, vi har havt, skulde Danmark blive berøvet endel; summens størrelse kan jeg ikke nu erindre, men det vil kanske komiteens ordfører kunne nærmere give besked om. Jeg havde principielt mod, at man indgaar paa en kontrakt, som ikke er fuldt gjensidig. Det mener jeg her ikke er tilfældet. Det er gjensidigt, saalænge man opretholder, at norsk og tysk korrespondance udveksles gjennem disse kabler; men fra det øieblik, man gaar udenom det, er den ikke gjensidig, idet vi er saaledes geografisk beliggende, at vi ikke kan faa nogen transittrafik, hvorimod Tyskland kan faa en ganske betragtelig transittrafik, ikke alene paa disse europæiske lande, paa grund af sin beliggenhed, idet det har flere lande liggende søndenfor og vestenfor sig, men det kan ogsaa faa en betragtelig korrespondance paa Nord-Amerika, idet det har kabel fra Bremen til Nord-Amerika. Dette forekommer mig at være en noksaa enestaaende fordel som fra tysk side er krævet, idet det er bekjendt, at der her fra norsk side var gjort modstand mod denne betingelse, men den var krævet opretholdt fra tysk side, i tysk interesse, og det forekommer mig, at det er saa meget mere uberettiget, naar Norge er interesseret for halvparten i disse kabler, som vi har en personlig interesse af at tilføre den størst mulige økonomiske fordel; og da bliver det endnu mere uberettiget, at den norske stat skulde i 30 aar binde sig til at føre korrespondancen der, enten det fandt sig tjent med det eller ikke. Hvis ikke Tyskland kunde lade sig nøie med den interesse, som den norske stat havde i kablet, og stole paa at kunne faa al den korrespondance, som med rimelighed kunde forlanges, saa maatte det have særlige grunde til at tiltvinge sig en korrespondance, som var uberettiget, naar den vil have dette kontraktsmæssig fastslaaet i en hemmelig overenskomst. Denne hemmelige overenskomsten bød mig ogsaa noget mod. Dette var en af mine sterkeste betænkeligheder mod at gaa med paa overenskomst. Jeg mente, at naar man skulde forsøge at faa denne overenskomst istand, burde man forsøge at faa denne artikel ud af kontrakten, og det var for mig en fuldstændig afgjørende grund til ikke at tage spørgsmaalet under behandling iaar.

Ved siden deraf er der ogsaa andre punkter i kontrakten, som jeg mener ikke er heldige, men ikke af den afgjørende betydning som dette. Jeg skal nævne blandt andet § 3 i den kongelige proposition, som lyder saaledes - det staar paa side 8. "Dersom endnu flere direkte kabler mellem Norge og det tyske rige i fremtiden maatte blive nødvendige for at tilfredsstille en øget telegrafkorrespondances krav, skal deres tilvejebringelse og udlægning ligeledes ske for begge administrationers fælles regning." Ifølge denne bestemmelse skal man allerede nu, muligens 30 aar forinden det spørgsmaal

opstaar, forpligte sig til at anlægge flere kabler. Man skal binde kommende storting til bevilgning i saa henseende. Det forekommer mig at være mindre konstitutionelt, at man tvinger senere storting til at fatte beslutning om udtællinger af statskassen. Paragrafen forekommer mig i hvert tilfælde at være aldeles overflødig. Jeg indser ikke, hvorfor den skal være nødvendig. Den norske stat har sikkerlig ikke forlangt det, og hvorfor skal saa den tyske stat forlange det? Den maa have sine særegne grunde for det. Jeg kan ikke paapege, hvori de grunde netop skulde bestaa, uden forsaavidt at den har i det hele taget betinget sig en førsterangs stilling i denne kontrakt. Den tyske stat eller dens borgere skal lave kabelen, den tyske stats borgere skal vedligeholde kabelen, i det hele taget har den tyske administration hals og haand over det hele. Der er ikke fuld konkurrence engang om reparation af kabelen, idet den tyske administration har forbeholdt sig, at hvis tyske firmaer vil reparere kabelen lige saa billig som andre, skal de have fortrinsret, og en saadan bestemmelse er efter min mening fuldstændig nok til at udelukke al konkurrence. Der vil vel ingen konkurrere om et saadant arbejde, naar tyske firmaer har fortrinsret. Jeg er ganske overbevist om, at ikke noget stort engelsk firma vil indlade sig paa konkurrence - det er de eneste, som der er tale om for øieblikket; de vil ikke befatte sig med saadan konkurrence, hvor tyskerne er prioriteret paa forhaand. Betænelighederne med hensyn til det spørgsmaal var ikke for mig saa afgjørende, at jeg af den grund vilde modsætte mig selve sagens realisation; men de er altid medvirkende til, at man faar indtrykket af, at Tyskland her har villet have en særret, som ikke stemmer fuldt ud med ligeberettigede kontraherende parter. Norge har med andre ord efter min mening faaet en underordnet plads, som ikke tiltaler mig.

Nu, saa var det den økonomiske side af sagen, som har været fremholdt som saa særdeles lønnende. Den ting har der i grunden ikke været videre tid til at drøfte i komiteen; vi har der kun maattet se paa, hvad der staar i den kongelige proposition. Det er forudsat, at dette foretagende skulde give et udbytte af 8 pct., som skal være til forrentning og afbetaling af kapitalen. Det er forudsat, at saadanne kabler skal kunne have en varighed af 40 aar. Efterat indstillingen er afgivet, har jeg imidlertid tænkt lidt mere paa, hvorledes dette virkelig stiller sig i økonomisk henseende, og da kan jeg ikke negte for, at det for mig er kommet i et noget andet lys, end man kanske fra først af kunde være tilbøielig til at se sagen i, idet vi kun havde propositionen til at vejlede os. Jeg er jo noksaa gammel forretningsmand, og jeg har lidt erfaring i, hvad værdi der er i ældre værdigjenstande. Min erfaring som skibsreder gaar ialfald i den retning, at det gaar ikke an paa den maade at ville sælge en gjenstand, som er blevet 27-28 aar gammel, at man ret og slet amortiserer i løbet af 40 aar og siger, at

naar 27-28 aar er afløbet, skal den have den værdi, som de tilbageværende aar udgjør i forhold til den tid, som er afløbet. Med andre ord: her skal nu til næste aar, naar man skal overtage denne gamle kabel, være 12 aar igjen af den 40 aars tid, som ansees for dens varighed. Man kan efter min erfaring ikke gaa ud fra, at en ting er værd 12/40 for de 12 sidste aars vedkommende naar 28 aar er afløbet. Det stiller sig ikke saaledes i det praktiske liv. Tingen er den, at det er specielt en faktor, som her spiller ind, og det er, at der foregaar udvikling i al teknik. De nyere gjenstande er altid bedre end de gamle. Man vil aldrig kunne faa gamle gjenstande til at svare sig saa godt som nye, naar de betaales efter samme pris. Dertil kommer en ting, og det er, at prisen forandres meget ved fabrikationens fuldkommengjørelse. Den gamle kabel ser man i sin tid skal have kostet kr. 1,558 000,00. Den gaar til Sylt, som skal ligge 190 km. fra Cuxhaven. Naar man sammenligner f.ex. og ser, hvorledes dette stiller sig med en ny kabel og den gamle, vil det vise sig, at man kan faa en ny for kr. 1001000,00 til Cuxhaven, som ligger 190 km. længer vest, medens denne gamle kabel har kostet over 1 1/2 million kroner. Nu, man kan sige: men da er naturligvis den gamle kabel saa meget mere effektiv, mere transportdygtig. Det er naturligvis en side af sagen, som jeg personlig ikke har indsigt i; men jeg har forsøgt at skaffe mig lidt indsigt efter den anledning, jeg har haft dertil - det har ikke været stort, men jeg har forsøgt at skaffe mig lidt, og efter den indsigt, jeg har faaet, er den nye kabel mere transportdygtig end den gamle. Den gamle kabel har 3 kjerner; den nye bare en kjerne, - men desuagtet, paa grund af den duplextelegrafering, som kan foregaa i den nye - man kan telegrafere fra begge ender samtidig - er den mere arbejdsdygtig end den gamle med 3 kjerner i. Naar vi altsaa kan faa en ny kabel, som har større transportevne end den gamle, og den gamle skal taxeres til kr. 1,558000,00 fra nytaar og betaales i forhold dertil for den tid, som er tilbage, saa vil man da lettelig se, at den gamle kabel er opført med over 1/2 million for meget, idet den er opført til den gamle pris. En moderne kabel kan skaffes saa meget billigere, uagtet afstanden fra Cuxhaven er længere, uagtet beliggenheden er gunstigere for kablen til Cuxhaven, fordi den ligger i dypere vand og tryggere og bedre end den gamle kabel, idet den har oftere været udsat for uheld derved, at danske trawlere har beskadiget den og har foranlediget reparationer. Det har igjen foranlediget, at man nu foreslaar anvendt et betydeligt beløb paa udbedring af den, idet man haaber at skulle derved ialfald delvis undgaa disse beskadigelser. Den skulde gøres saa sterk, at man haaber delvis at undgaa de beskadigelser. Men det beviser altsaa, at den nye kabel kommer til at ligge i bedre farvand end den gamle, og den nye bliver baade billigere og bedre beliggende end den gamle. Den nye kabel vil have en transportevne ikke alene tilstrækkelig til at optage hele den tyske korrespondance, hvormom her er

tale, men ogsaa transitkorrespondancen, idet den nu foregaar i et antal efter den sidste statistik, jeg har havt anledning til at se, af 253000 telegrammer pr. aar, medens Aberdeen-Egersundkabelen, der ligner den, vi nu skulde lægge til Cuxhaven, som ogsaa er gammel og formodentlig ikke saa transportdygtig som den nye, har kunnet transportere 321 000 telegrammer efter den sidste statistik, og efter hvad jeg har hørt, skal den være istand til at transportere flere. Man vil da se, at naar en enkjernet kabel som denne er istand til at transportere over 300000 telegrammer, kanske mange flere, for alt det, jeg ved, medens korrespondancen udgjør 253000 paa den tyske kabel, saa er der et langt sprang, forinden denne ene nye kabel bliver fuldt optaget. Man har faktisk ikke brug for at overtage den gamle kabel. Under de omstændigheder forekommer det mig ikke at være en særlig god forretning at blive delagtig i et saadan gammelt inventar, som er kjøbt for en meget høiere pris, end hvad den vilde være værd i nutiden, saa jeg kan ikke finde, at dette økonomisk stiller sig særdeles glimrende, uagtet man har gjort op en beregning, hvorefter den skal give 8 pct. Det kan gjerne være, at det er en god forretning for den tyske stat at have den kabel med den telegrafporto, som der nu er. Men hvem har sagt, at den telegrafporto absolut skal opretholdes i sin fulde høide? Der var mere rimeligt, at man arbeidede paa at faa den porto nedsat. Vi har ikke faaet oplysning om, hvilken anledning der er til at faa disse telegrafportoer nedsat; men det er oplyst, at der er ikke nogen koncession længer paa denne kabel. Den kan opsiges og være udløben om 1 aar - da er kontrakten forbi. Kontraktstiden for den anden konkurrerende kabel over Aberdeen er udløben om 5 aar. Da staar vi ogsaa frit der. Hvad tid disse andre, som gaar paa Newcastle, er udløbet, ved jeg ikke. Jeg tror ikke, nogen har kjendskab til det her i Stortinget. Muligens statsraaden kjender til det; men jeg tror ikke, noget af Stortingets medlemmer har kjendskab til det. Da forekommer det mig, at naar man kommer til at staa foran det tidspunkt, da den skotske kabel bliver fri, det vil sige, koncessionstiden der er udløben, saa maatte der være adgang til at faa nedsat telegrafporto, og under de omstændigheder er det ikke saa ganske rigtigt at regne med denne store 8 procent her, naar man regner med en faktisk høiere telegrafporto end fornødent. Efter min mening maa den kunne nedsættes inden ganske kort tid. De, som var tjent med at lægge disse kabler mod at faa den telegrafporto, som nu betales, paa et tidligere tidspunkt, vil, efter som korrespondancen voxer, være tjent med at nedsætte porto.

Dette har i det væsentlige været de betragtninger, som for mig har gjort sig gjældende, og jeg tror at de, som staar paa samme side som jeg i komiteen, i det væsentlige har havt den samme opfatning, ialfald for den første dels vedkommende. Det sidste har jeg ikke havt anledning til at konferere om; det er noget, jeg i de par sidste dage har gaaet og tænkt for mig selv, dette med hensyn til det

Møde for lukkede dører, Stortinget 14. mai 1906

økonomiske ved sagen. Det har ikke været ordentlig udredet for os fra regjeringens side. Det er en betragtning, som jeg har gjort gjældende for mig selv, og jeg tror, den er rigtig. Jeg vil foreslaa, at sagen ikke tages under behandling af indeværende aars storting. Hvis Stortinget skulde bifalde det, var det min mening, at man da skulde forsøge at faa forandret disse betingelser her, specielt at artikel 4 i den konfidentielle protokol skulde blive rettet. Jeg gaar ud fra, at Tyskland efterat have faaet istand denne overenskomst med den norske telegrafstyrelse ikke vil gaa hen og forandre sine priser; det anser jeg som selvsagt, og der vil vel ikke være nogen særlig grund til at vente det. Men for det tilfælde, at Stortinget skulde lægge vægt paa alligevel at faa denne forbindelse istand trods det syn, jeg har paa sagen, hvad det økonomiske angaar, saa mener jeg i ethvert fald, at man ikke bør gaa med paa en saadan betingelse, som stiller Norge i etslags underordningsforhold til Tyskland, og det gjør efter min mening bestemmelsen i artikel 4. Det er en betingelse, som jeg mener, man maa stille, at denne bestemmelse ophæves eller forandres, forinden vi kan gaa med paa dette. Jeg tillader mig altsaa at foreslaa, at sagen ikke tages under behandling af indeværende aars storting.

Præsidenten refererede hr. Jørgen Knudsens forslag.

Komiteen havde indstillet:

Stortinget samtykker i:

I.

At der afsluttes en overenskomst med den tyske telegrafadministration angaaende udlægning og drift af en ny enkjærnet telegrafkabel mellem Norge og Tyskland for de to landes fælles regning samt angaaende Norges overtagelse af halvdelen af den nuværende Tyskland tilhørende kabel mellem de to lande, for halvdelen af dens værdi paa overtagelsens tidspunkt.

II.

At udgifterne ved de under I nævnte foranstaltninger samt ved anlæg af en ny forbindelsesledning mellem Arendal og Kristiania og anskaffelse af nye apparater forskudsvis udredes af statskassen med tilsammen kr. 990 500,00, hvoraf kr. 565 500,00 bliver at anvende i budgetterminen 1ste april 1906 - 31te mars 1907 og kr. 425 000,00 i terminen 1ste april 1907 - 31te mars 1908.

Aarstad (komiteens ordfører): Det var artikel 4 i slutprotokollen, som komiteens formand især besværede sig over, og han havde imod, at de bestemmelser, som indeholdtes i den ikke var gjensidige; Tyskland kunde ikke

skaffe os den samme korrespondance, som det forpligtede os til at skaffe det. Det vil fremgaa af indstillingen, at komiteens majoritet heller ikke har meget tilovers for denne artikel 4, men vi finder dog ikke, at de bestemmelser, som den indeholder, er af den beskaffenhed, at vi af den grund ikke skulde kunne gaa med paa indstillingen. Artikel 4 i slutprotokollen er nemlig artikel 7 i den overenskomst, som blev afsluttet mellem Norge og Tyskland i 1879. Der staar blandt andet: "Befordring af telegrammer, som ikke hører til den norsk-tyske korrespondance, sker ligeledes gennem kabelen, forsaavidt det hele gebyr for denne vei ikke er høiere end den taxt, som fremkommer ved benyttelsen af andre veie, og naar ved benyttelsen af veien gennem den tysk-norske kabel befordringens hele varighed ikke er længere end ved telegrammernes expedition ad andre veie. Den kongelige norske telegrafbestyrelse er dog kun forpligtet til af det samlede antal af de ikke til Tyskland bestemte telegrammer, for hvis befordring den tysk-norske kabel byder de samme betingelser som andre veie med hensyn til pris og befordringsvarighed at lede gennem denne kabel en andel, som staar i det samme forhold til totalantallet af sidstnævnte telegrammer, som antallet af den tysk-norske kabels ledningstraade til antallet af de overhovedet for denne korrespondance anvendelige forbindelser, hvorved landledningerne gennem Danmark og Sverige i forening med de nu bestaaende undersøiske kabler hver gjælde for en forbindelse af totalantallet af de ikke til Tyskland bestemte telegrammer til steder hinsides Danmark og Sverige - med undtagelse af dem, som skulde befordres til Rusland - vil den norske telegrafbestyrelse derfor, saa længe som ingen andre forbindelser end den direkte tysk-norske kabel og de ovenangivne veie gennem Danmark og Sverige staa til afbenyttelse, lede tre femtedele over den førstnævnte kabel." Det er saa at sige ord til andet de samme bestemmelser med undtagelse af, at her heder det tre femteparter, medens der i de nye bestemmelser heder fire sjetteparter. Forskjelen er kun den, at den nye kabel regnes med, og saa er der, en tilføielse angaaende telegrammer til Amerika, som ikke fandtes i den gamle overenskomst. Jeg tror ikke, det har været tyskernes hensigt derved at paaføre os et stempel af at være en underordnet stat, naar de har fordret dette, men de har syntes, at det hørte til, at det var afgjort paa forhaand, hvad der fra begge sider var tænkt at sende over kabelen, saa nogen ensidig fordel kan jeg ikke være med paa at indrømme, at der kræves af de tyske forhandlere. Man maa huske paa, at tyskerne giver fra sig en ikke uvæsentlig fordel ved at overlade os en del af den forbindelse, som eksisterer nu. Efter de udregninger, som er foretaget af telegrafstyrelsen, har den tyske administration i de tre sidste regnskabsterminer gjennemsnitlig taget ind kr. 172400 paa den kabel, hvis værdi de beregner til kr. 560000, det vil sige 31 pct, rigtignok brutto. Jeg synes ikke, det er saa urimeligt, at Tyskland gjerne vil se, at

det faar lidt igjen for det, som det overlader os. Den øgede korrespondance, som er tænkt at skulle tilføres kabelen, naar de nye ejendomsforhold er etableret, skulde udgjøre en forøgelse af ca. 25000 kroner. Det blev sagt af formanden, at denne øgede korrespondance paa kabelen berøvede vi andre venligsindede nabostater. Det er ganske rigtigt, at det kommer til at gaa ud over andre; for vore telegrammer har naturligvis været befordret tidligere ad andre veje. Af de 25000 kroner er det sagt mig - jeg har ikke regnet det efter -, at omkring halvparten vil berøves. Det store nordiske telegrafskab i Kjøbenhavn, og resten vil bli omtrent ligelig fordelt mellem Sverige og Danmark. Under Store nordiskes er formodentlig iberegnet den del der tilfalder den engelske stat. Men der er den ting at merke herved, at vi har ingensomhelst forpligtelse til at sende de telegrammer det her angaar hverken over Sverige, Danmark, eller over Store nordiske; vi staar fuldstændig frit. Hvis vi berøvede dem noget, som de havde traktatmæssig ret til at beholde, saa kunde der siges, at det var galt. Det er ikke morsomt at berøve andre en indtægt; men der er saa meget, som maa gjøres, uden at man synes, det er morsomt.

Saa var det § 3 i den i propositionen indtagne overenskomst, som formanden ankede over, og det lod til, at heller ikke her fandt han, at der var gjensidighed, at Tyskland forlangte det samme af os som vi af dem. Men det tror jeg nok formanden vil indse ikke kan opretholdes ligeoverfor § 3 i overenskomsten; thi der er forholdet saa gjensidigt som vel muligt. Der har Tyskland forpligtet sig til at gjøre det samme, som det forpligter os til, og hvis vi f.eks. kommer til det resultat, at de forbindelser, som eksisterer, er utilfredsstillende, saa har vi ligesaavel ret til at forlange af Tyskland, at det skal være med at bære halvparten af den nye kabel, som Tyskland har ret til at forlange det af os, saa der er der fuldstændig gjensidighed. Den slags forlangender fremkommer ikke i utrængsmaal, det er ikke saa let om millionerne hverken i Tyskland eller her, og hvis udviklingen har vist sig at være saa glædelig og trafikken har vokset i den grad, at ikke de forbindelser, som nu tænkes etableret, er tilstrækkelige, saa tror jeg nok, at baade Norge og Tyskland er villige til at bevilge nye, jeg tror, at vi i det tilfælde har havt fordele - baade indirekte og direkte, saa man ikke behøver at frygte for, at et senere storting ikke med villighed vil gaa med paa at lægge en ny kabel, hvis det trænges.

Formanden urgerede fremdeles over, at Tyskland skulde have fortrinsret ved, at tyske fabrikanter skulde forarbejde kablerne og ligesaa reparere dem, og at tyske dampskibe skulde lægge dem ud. Det er saa, der er afsluttet kontrakt med et tysk firma; men det tyske firma kan fuldstændig ligestilles med de aller bedste verdensfirmaer af det slags. Der findes ikke mere end et i Tyskland, og der er ikke mange af dem i det hele. Priserne er ikke uforholdsmæssige - der er intet at sige

paa dem. Med hensyn til reparationer forholder det sig, som komiteformanden har sagt: hvis ingen andre vil gjøre det billigere, skal det selskab, som har fabrikeret kablerne, have ret til at reparere dem; men det beror altsaa paa, om andre vil gjøre det billigere. Jeg tror forøvrigt, at der er saa stor konkurrence nu for tiden, at naar der stilles i udsigt en rimelig chance, saa vil nok nogen hver byde sig frem - man plejer ikke at være saa ræd for at deltage i en konkurrence om at tjene penge. Formanden sagde, at hans erfaring som skibsreder gik i den retning, at gamle brugsgjenstande ikke havde forholdsmæssig samme værdi som nye, og at man maatte gaa ud fra, at de sidste 12 aar af en gjenstands brugstid efter 28 aars forløb ikke svarede til 12/40 af værdien som nye. Til det er at bemærke, at man har ingensomhelst sikkerhed for, at en telegrafkabel ikke kan være mere end 40 aar. Det er en erfaring, som man endnu ikke har havt anledning til at gjøre, da endnu ingen af de nyere kabler paa vore breddegrader er blevet 40 aar. Endel af de ældste kabler, kablerne mellem England og Amerika, som blev fabrikeret, før man havde opnaaet større kyndighed eller større færdighed i at udføre denslags arbeide, blev ubrugbar efter kortere eller længere tids forløb. Men samtlige kabler, som er fabrikeret i løbet af de sidste 30 - 35 op til 40 aar, funktionerer fremdeles lige godt, som om de var nye. Jeg kan udtale dette om den kabel, som jeg kjender best til, Egersund - Peterheadkabelen. Den er nu 37 aar gammel og staar i elektrisk henseende med hensyn til ydelsesevne fuldt ut paa høide med, hvad den var, da den var ny, den har i denne henseende ingenting tabt. Endel af beskyttelsesklædningen bestaar af garvet hamp, og den kan man jo tænke sig i løbet af 40 aar kan begynde at blive lidt changeret. Men det er kun den ydre del af beskyttelsesklædningen, efter min mening er kabelen lige god.

Saa blev det videre udtalt, at den gamle trekjernede kabel ikke havde den samme ydelsesevne som en ny enkjernet kabel af tilsvarende længde vilde faa. I Nordsjøen er der flere enkjernede kabler. Det forholder sig saaledes, at der har ikke kunnet arbeides saa hurtigt paa hver kjerne for sig af den trekjernede kabel som paa de enkjernede kabler. I propositionen opgives grunden at være de klimatiske forhold ved landingen og mellem Sylt og Hamburg. Jeg tør ikke benegte, at det kan være grunden, ialfald kan det for endel ligge deri; for en af forbindelsernes vedkommende siges det at ligge i den underjordiske forbindelse mellem Sylt og Hamburg. Men den væsentligste grund til, at ikke hver af de tre kjerne i denne gamle kabel har den samme ydelsesevne som de enkjernede kabler, er den, at hver kjerne er tyndere; vægten af kobbertraaderne i hver kjerne af kabelen er 100 engelske pund pr. sjømil, medens vægten baade for Peterheadkabelen og de andre Nordsjøkabler er 180 engelske pund pr. sjømil, og det gjør en stor forskjel i elektrisk ydelsesevne, for den staar i et vist stigende forhold til

traadens diameter. Fordelen ved den trekjernede kabel er ikke den, at man kan korrespondere hurtigere, men det er den, at korrespondancen kan fordeles paa tre forskjellige byer uafhængig af hinanden. Man slipper mellemstationers optagelse af telegrammerne, hvorved disse undgaar at blive forsinket og forvansket. Jo flere optagelser, jo større sandsynlighed er der for forvanskninger. Det er fordelen ved at have trekjernet kabel. Men naar længden bliver saa stor som her, bliver en flerkjernet kabel saa fordyret, at man, naar det gjælder om for mindst mulig udlæg at kunne befordre det størst mulig antal telegrammer, maa vælge enkjernet kabel. Komiteens formand sagde, at man i fremtiden ikke havde brug for den gamle kabel, fordi den nye kabel kunde optage ikke alene den gamle korrespondance, men ogsaa den øgede korrespondance. Det er ganske rigtig. Men den gamle og den nye kabel danner tilsammen dubleringsforbindelse. I det tilfælde, at den ene gaar i stykker, kan den anden funktionere og optage det hele. Noget tilsvarende finder sted ved Peterheadkabelen, om den gaar i stykker - det selskab, som eier kabelen, har ogsaa udlagt en forbindelse mellem Newcastle og Arendal, som under almindelige omstændigheder fortsættes fra Arendal til Gøteborg - saa benytter man Arendalskabelen; det er noget, alle stater sørger for at der haves dubleringsforbindelse, om den ene ledning svigter, at ikke forretningsverdenen skal være afskaaret fra at faa sine meddelelser frem i nogenlunde rimelig tid uden for mange optagelser. Man har saaledes brug for den gamle kabel - man har brug for begge. Gjaldt det bare om at have en forbindelse, var den gamle kabel tilstrækkelig; men det er netop dubleringsforbindelse det gjælder om at faa. Komiteens formand nævnte, at hvis portoens nedsættes, vilde ikke indtægterne av kabelen blive saa store. Er vi medeiere i kabelen, saa har vi det i vor haand at kunne faa portoens nedsat, hvis de korresponderende finder, at det er til fordel for dem, og man forøvrigt finder, at det er til fordel for landet selv om man faar mindre indtægt af kabelen. Bliver vi medeiere, faar vi medbestemmelsesret og kan regulere nedsættelsen, bliver vi ikke det, saa bliver vi fremdeles afhængige af tyskerne.

Nogen konkurrence fra andre stater eller selskaber tror jeg ikke formanden maa gjøre regning paa; den slags konkurrence indlader man sig nødig paa; enhver har saa god brug for at staa i venskabeligt forhold til sine naboer, at de nedsætter ikke taksten for at tage korrespondancen fra hinanden.

Formanden lod ikke til at være saa aldeles uvillig til at indrømme, at dette kunde blive et i økonomisk henseende heldigt foretagende. Han udtalte sig ikke synderlig imod det, som er foreslaaet, i den retning; det, som han væsentligst havde at anke over, det var disse to bestemmelser, den ene i slutprotokollens artikel 4 og den anden i § 3 i overenskomsten. Jeg tror ikke, som jeg tidligere har udtalt, at nogen af dem er farlige, og at man af den grund behøver at frygte for at gaa med paa,

hvad der er foreslaaet. Med hensyn til sagens økonomiske side er jeg enig i, hvad der er udtalt i propositionen, jeg tror, man maa kunne gjøre regning paa en nettoindtægt af omkring 8 procent; enkelte aar vil det blive mere, andre aar mindre. Hvis reparationernes, afbrydelsernes, antal bliver større et aar, vil naturligvis indtægterne blive mindre; men et andet aar kan antallet af reparationer gaa ned, og da vil indtægterne blive større. Der foreslaaes nu, at den gamle kabel skal fornyes i en længde af omkring 100 km. Noget lignende blev udført paa Egersund-Peterheadkabelen i 1901; der blev udskaaret ca. 53 sjømil kabel paa en strækning, som havde været meget udsat for beskadigelse. Før den tid havde der været flere reparationer om aaret; men efterat der blev udlagt ny kabel, har afbrydelsernes antal indskrænket sig til et minimum; jeg tror neppe, en om aaret, men jeg tør ikke sige det sikkert. Noget tilsvarende kan man visselig gjøre regning paa vil blive tilfældet med denne kabel langs den danske kyst, bliver der udlagt en ny kabel, som er stærkere og fastere fabrikeret, saaledes at den ikke fiskes af alt, som kommer i nærheden af den, saa tror jeg, man der ogsaa vil faa reparationernes antal indskrænket. Der er visselig en anden aarsag, som har medvirket til, at Peterheadkabelen ikke har været saa ofte afbrudt i de senere aar. Trawlere har, efter hvad jeg har erfaret, forandret den del af sit redskab, som slæber paa bunden saaledes, at det nu ikke er saa udsat for at hefte sig fast i alt, som det var før. Det er naturligvis en fordel, som ogsaa den tyske kabel vil nyde godt af, saa heller ikke der afbrydelserne vil blive saa mange. Jeg har havt anledning til at se afmerket paa et større sjøkart, hvor den nye kabel skulde lægges ud, og efter hvad jeg i farten kunde finde ud, saa tror jeg at turde sige, at den lægges paa saa dybt vand, at der kun er yderst faa steder, hvor der kan være tale om, at fiskerne vil beskadige den. - Jeg tror, det, som er foreslaaet i propositionen, er et heldigt foretagende for vore forretningsfolk, og jeg tror, det for staten er et rentabelt foretagende. Af disse grunde har jeg været med paa indstillingen og vil anbefale, at den vedtages.

Martinsen: Denne sag sorterer jo under jernbanekomiteen og er ogsaa af den behandlet og indstillet. Imidlertid har budgetkomiteen for nogle dage siden havt anledning til at se paa sagen og udtale sig om den. Jernbanekomiteen ønskede nemlig, før man gik til behandling af sagen her, at høre, hvad budgetkomiteen maatte have at sige angaaende det budgetmæssige ved spørgsmaalet - hvorvidt det var klogt og rigtigt fortiden at tage 1 million af laanemidler og lægge dem i det telegrafanlæg, hvorom der her er tale. Komiteen diskuterede denne sag, og paa komiteens vegne afgav jeg da til jernbanekomiteen den erklæring, at komiteen enstemmig maatte fraraade en saadan disposition fortiden. Dette resulterede imidlertid i, at der efter statsraadens ønske

blev indkaldt et nyt møde, hvor baade jernbanekomiteens og budgetkomiteens medlemmer var tilstede, og hvor sagen yderligere blev drøftet og diskuteret fra begge sider - saavel fra statsraadens som fra komiteernes side. Der har ikke siden været nogen særlig forhandling om dette inden budgetkomiteen; men jeg har grund til at tro, at budgetkomiteen - jeg er sikker paa, at budgetkomiteens flertal fremdeles staar paa det samme standpunkt; men der er en mulighed for, at 1, maaske 2 medlemmer i dette øieblik kan være noget tvilende. Det ved jeg da ikke; kanske er der den samme enstemmighed som fra først af om, at det fortiden ikke er raadeligt at tage laanemidler til dette anlæg.

Naar jeg skal udtale mig om, hvilke grunde som har været bestemmende, saa vil jeg sige, at jeg for mit vedkommende, og jeg skulde tro for de flestes, staar det saa, at under de nuværende spændte budgetforhold bør vi være yderst forsigtige med at gaa til nye foretagender, som ikke er absolut paakrævet. Og skjønt forretningsmand og specielt en af de forretningsmænd, som væsentlig har forbindelse med Tyskland, maa jeg sige, at jeg vidste ikke af, at vor telegrafforbindelse med Tyskland var utilfredsstillende, før jeg læste det her. Naturligvis forstaar jeg, at naar vi faar en ny kabel, saa vil forbindelsen blive bedre, end den vi har, og ligesaa hurtigere; men jeg kan ikke tro, at forbedringen skulde være saa stor, at det af hensyn hertil skulde være grund for os til under de nuværende forhold at gaa til et udlæg af 1 million. Den ting, som gjentagende har været fremhævet, saavel under forhandlingerne mellem komiteerne som her, nemlig at dette foretagende skulde være saa lønsomt - det skulde give 8 % - tillægger jeg ikke saa megen vægt. Det er, som forholdet stiller sig i øieblikket; men jeg er med jernbanekomiteens formand af den opfatning, at det kan ikke vare længe, før der bliver reist krav om nedsættelse af telegramtaxten, hvis det virkelig viser sig at være et saa lønsomt foretagende, at det giver 8 %, og et saadant krav vil man før eller senere være nødt til at tage hensyn til. En ting, som ialfald jeg for mit vedkommende lagde væsentlig vægt paa, var ogsaa dette, at vi nu er komne væk fra det forhold at anvende laanemidler til telegraf- og telefonanlæg. Efter mange aars arbeide er vi nu komne derhen, at vi til det formaal kun anvender midler af de ordinære indtægtskilder. Gjør vi nu et brud herpaa, saa vender vi jo tilbage til det gamle igjen, som vi har arbeidet saa længe paa at komme ud af. Jeg er ikke blind for, at dette er en saa stor sag, at det kanske vil være vanskeligt at finde plads for bevilgningen paa et ordinært budget, og hvis foretagendet var særlig paatrængende, saa fik vi jo ogsaa gaa til det; men det er det "særlig paatrængende", jeg ikke kan finde i denne sag. Hvis budgetkomiteens indstilling gaar igjennem, saa vil vi jo komme til at gjøre noksaa store indhug i laanemidlerne. Det vilde være af interesse, om finansministeren, som jeg ser er

tilstede, kunde oplyse os om, hvormeget vi faar tilovers som disponibelt af laanemidlerne, og naar vi efter rimelig beregning maa gaa til nyt statslaan, hvis vi hugger ind i statslaanemidlerne i den udstrækning, som det her er foreslaaet af budgetkomiteen. Det kunde være ganske interessant at faa besvaret et saadant spørgsmaal i denne forbindelse.

Ved siden af de betragtninger, som jeg her har gjort gjældende, er der ogsaa politiske spørgsmaal, som for mig spiller ikke saa liden rolle. Det tiltaler mig ikke, at vi her skal indgaa en overenskomst paa 30 aar med det tyske rige, en overenskomst, indeholdende artikler, som skal hemmeligholdes for andre lande, med hvem vi har telegrafforbindelse, en overenskomst, som altsaa paa forhaand udelukker muligheden af en konkurrence, og som binder os. Jeg anser det for noksaa rimeligt, at der før eller senere kan komme tilbud eller - i tilfælde fra vor side - forespørgsler, som kunde muliggjøre det for os at faa istand en konkurrence mellem England og Tyskland paa dette felt, og da er jeg ikke sikker paa, om vi gjør klogt i at binde os paa et saa tidligt stadium, uden at andre lande har havt anledning til at høre noget om det. Det kan ikke nægtes, at der er noget rart i dette, at man skal forpligte sig til at overføre en korrespondance, der hidtil er gaaet over England via Det store nordiske telegrafselskabs kabler, til Tyskland, og det skal ske gjennem en hemmelig overenskomst, hvorfra Det store nordiske telegrafselskab paa forhaand ganske udelukkes. Det vilde have tiltalt mig ganske anderledes, om altsammen havde været lagt aabent frem for almenheden, saa de selskaber, som har interesse af at konkurrere, kunde faa adgang til at være med, om de havde ønsket det, villet det og magtet det. Alle disse ting i forbindelse med, at det er kommet med saa kort varsel, og at der har været saa liden tid til overveielse, har for mig været bestemmende, naar jeg agter at stemme for det af komiteens formand fremsatte forslag om, at sagen udstaar. Jeg mener ikke, at dette skal være noget afslag; men jeg mener, at derved vil der blive tid til at overveie sagen nøiere og grundigere; saa kan den komme fore til høsten, og saa faar man se, om det er i vor interesse at gaa med paa en saadan ordning, eller om man bør søge en anden ordning. Jeg skjønner ikke, at vi egentlig risikerer noget ved det. Vi beholder status quo, vi beholder den forbindelse, vi har, og jeg vover at sige, at om den kanske ikke er tilfredsstillende for alle, tror jeg, at den i det store og hele taget er upaaklagelig; ialfald er det, som jeg har sagt, min personlige mening, at der ikke har været nogen berettiget grund til at klage der.

Statsraad Lehmkuhl: Jeg maa til at begynde med faa lov til at optage de bemærkninger, som blev gjort af komiteens ærede formand, til en kort imødegaaelse. Det vil i nogen grad kanske blive en gjentagelse af, hvad komiteens ærede ordfører anførte; men der er dog enkelte punkter, som jeg

ikke godt kan gaa forbi fra denne plads. Formanden nævnte for det første, at komiteen havde havt meget kort tid til denne sags behandling. Ja, det er fuldstændig rigtigt; men det skyldes omstændigheder, hvorover hverken departementet eller regjeringen har været herre. Det skyldes først og fremst den omstændighed, at den mand, som har indledet denne sag, og hvem æren - hvis sagen gaar i orden, hvad jeg haaber den vil - i første række vil tilfalde, nemlig telegrafdirektør Rasmussen, afgik ved døden ifjor sommer, netop som denne sag var i den bedste gjænge. Efter hans død blev sagen vistnok ikke sluppet af den da konstituerede direktør; men baade fordi at direktørstillingen dengang kun var besat ved konstitution, som kanske kunne blive noksaa midlertidig og paa grund af de politiske forhold, hvorunder vi da levede, kunde ikke sagen drives med den kraft, som var ønskelig. Derfor blev der ikke den rette fart i tingen, før den nye direktør, telegrafdirektør Heftye, tiltraadte sin funktion; fra det øieblik har sagen vært drevet med al den kraft, som det har været muligt saavel fra direktørens side som fra departementets side.

Som det imidlertid vil sees af dokumenterne, har det under forhandlingerne været dissenser, som først efterhaanden har kunnet udjævnes. Og til slut da det herfra bestemt erklæredes, at vi ikke kunde gaa med paa andre betingelser end de, som nu er vedtaget i overenskomsten, - først ligeoverfor den bestemte erklæring opnaaede vi endelig Tysklands tilslutning.

Komiteens ærede formand lagde meget sterk vægt paa disse bestemmelser i slutprotokollens artikel 4. Der er allerede af komiteens ærede ordfører oplyst, at bestemmelserne i artikel 4 er i fuld og hel overensstemmelse med de tilsvarende bestemmelser i den nuværende koncession ligeoverfor Tyskland med undtagelse af et enkelt punkt. Overensstemmelsen ligger deri at hele den norsk-tyske og tysk-norske korrespondance skal gaa gjennem kablerne. Overensstemmelsen er videre, at i det samme forhold, som der er antal kjerner, i det samme forhold skal trafikken fra Norge dirigeres over disse kabler til bestemte lande, de samme lande, som er nævnt i den tidligere koncession, - det var tidligere 3/5, nu 4/6. Og jeg skal videre bemerke - jeg var ikke rigtig opmerksom paa, om det kom tydelig frem i ordførerens udtalelser - at bliver der flere kabelforbindelser med udlandet, faar vi flere kabler f.ex. paa England - vi regner nu, at vi har to - men faar vi flere, faar vi tre eller fire, eller faar vi kabler andetsteds, saa skal dette forholdstall 4/6 rettes i overensstemmelse dermed; tar vi syv eller otte, saa bliver forholdstallet ikke 4/6, men henholdsvis 4/7 eller 4/8. Alt dette er som før; det nye som er kommet til, det er, at Tyskland forbeholder sig en andel af den amerikanske korrespondance. Jeg har heller ikke kunnet skaffe oplysninger om, hvorvidt den andel af den amerikanske trafik vil blive væsentlig større end den andel, som Tyskland allerede har. Der er imidlertid, som

mine herrer ved, nu flere tyske kabler, som gaar til Amerika, og det er selvfølgelig i Tysklands interesse at søge at sikre disse kabler, som vistnok ikke tilhører den tyske stat men for en hovedsagelig del er anlagt ved hjælp af tysk kapital, en passende andel af den norske korrespondance til Amerika. Derfor er det et meget rimeligt, et meget naturligt forbehold, som her er gjort fra Tysklands side.

Mine herrer ved, at de transatlantiske kabler ikke er statseiendom; de tilhører private selskaber, og disse kabelselskaber paa alle større trafiksteder har sine agenter, som søger at hverve trafik til vedkommende selskabers kabler, og paa grund af disse agents virksomhed sendes en stor del - hvor meget kan jeg ikke sige - af den amerikanske korrespondance ad bestemte linjer. Det foregaar paa den maade, at vedkommende korrespondent i en tjenestebemærkning i telegrammet, anfører at telegrammet skal gaa via den og den kabel. Der er altsaa fuld frihed til at sende telegram med hvilkensomhelst transatlantisk kabel, man vil, og denne frihed berøres ikke af denne kontrakt; forholdet bliver i saa henseende uforandret som nu. Det, som berøres af kontrakten, det er kun den del af korrespondancen, hvorover den norske telegrafstyrelse raader, og det er den, som man efter denne overenskomst er forpligtet til at dirigere med halvdelen til Tyskland. Der er ogsaa taget forbehold om at vore forpligtelser kun staar ved magt forsaavidt telegramtaxterne via den tyske norske kabel er ligesaa billig som andre veie. Dette gjælder saavel den amerikanske som anden korrespondance. Komiteens ærede formand mente, at dette var for os ubehagelige betingelser, og han oplyste, at der ogsaa fra norsk side er gjort, hvad der kunde gjøres for ikke at faa ind disse betingelser. Det forholder sig saa; men jeg kan ikke deri se andet end en form. Naturligvis, kunde man blive fri dette, hvorfor saa tage det med? Men jeg kan som sagt ikke deri se andet end en ren form; thi, som det ogsaa af komiteformanden blev gjort opmærksom paa, det er jo i det norske telegrafvæsens interesse naar det bliver medeier i denne kabel og søge at dirigere saa meget som muligt af trafikken denne vei. Komiteformanden brugte det udtryk: at komme i underordnet forhold til Tyskland. Ja, det maa være mig, som her ikke har den rette følelse; men jeg kan ikke forstaa det. Den ærede formand refererede artikelen i sin helhed, og den indeholdt jo den bestemmelse, at Norge paatager sig disse forpligtelser. Der er intet i veien for, at Norge kunde have paataget sig yderligere forpligtelser; det havde det i sin haand. Paa den anden side paatager Tyskland sig forpligtelser saa langt som Tysklands raadighed i dette spørsmal rækker. Saa langt Tysklands indflydelse rækker, forpligter Tyskland sig til at dirigere telegrammerne denne vei. Jeg kan ikke skjønne rettere, end at den forpligtelse, Tyskland i dette spørsmal paatager sig, er mindst ligesaa stor som den vi paatager os. Hvad en stormagt som Tyskland i dette

spørsmål kan udrette, det er ikke saa godt at have oversigt over, men at dets indflydelse rækker langt, det tror jeg nok man kan blive enig om. Jeg har altsaa ikke i denne form, som overenskomsten har faaet, kunnet se nogensomhelst realitet. Og jeg vil bede herrerne lægge merke til, at der ikke fra komiteformandens side blev gjort et eneste forsøg paa at paavise, at denne forpligtelse for os medfører nogensomhelst økonomisk skade; der er ikke gjort et eneste forsøg paa fra hans side at bevise det, og det tror jeg han ogsaa skal have vanskelig for at bevise.

Saa gjorde den ærede komiteformand et par bemærkninger ved § 3 i overenskomsten og mente, at den helst burde være væk. Hans argument i saa henseende var, at det paa en maade var at binde følgende storting. Ja, det kan saa være, at i nogen grad er det det; men jeg tænker, at hvis man gaar igjennem det norske statsbudget, saa skal man finde et ganske stort antal af beslutninger, som binder følgende storting; i saa henseende vil denne bestemmelse ikke være nogen undtagelse. Jeg vil videre oplyse, at dette er en bestemmelse, som ikke er enestaaende for denne overenskomst, den findes i adskillige udenlandske overenskomster. Den findes f.ex. - jeg har dokumenterne her - i en overenskomst mellem Danmark og Sverige, den findes i en overenskomst mellem England og Tyskland; det er i det hele en bestemmelse, som jeg ikke kan forstaa man vil tillægge nogensomhelst betydning. Er det af interesse, er det af økonomisk betydning at faa flere kabler, er trafikken af den art, at det er ønskeligt at faa flere kabler, saa maa det jo være i begge kontraherende parters interesse at tilvejebringe disse; jeg kan ikke forstaa, at det kan have nogensomhelst praktisk ulempe at gaa med paa denne bestemmelse.

Videre gjorde den ærede komiteformand en hel del bemærkninger om det lidet fordelagtige i at overtage denne gamle kabel. Der er forskjellige ting i forbindelse med dette spørgsmål, som jeg faar anledning til senere at komme tilbage til; jeg skal her kun faa lov til at sige, at af den sum, som er bestemt for den gamle kabel, nemlig kr. 850000,00, - hvilket er den samlede sum ikke den paa os faldende halvdel, - vedkommer kr. 250 000,00 det stykke ny kabel, som skal indskiftes, og kr. 50 000,00 det stykke reservekabel, paa 11,7 sjømil, som er medtaget i overslaget. Det er altsaa 300000 kroner, som gaar fra summen, hvorefter totalbeløbet for den gamle kabel bliver 550000 kroner, hvoraf der falder 275000 kroner paa os. Naar den ærede komiteformand videre mente, at det vistnok ikke havde stor værdi, det, som var igjen af den gamle kabel, saa har allerede komiteens ærede ordfører udtalt sig derom, og jeg vil specielt fæste opmærksomheden ved den oplysning, han gav, nemlig at den kabel, som nu ligger mellem Aberdeen og Egersund, er 37 aar gammel. Sjøkablerne er ikke saa gamle, at man om disses varighed har nogen bestemt erfaring; men det er et faktum, at denne kabel mellem Egersund og Aberdeen er 37 aar gammel, og at den

fremdeles fungerer udmerket godt. Det, tror jeg, giver et godt varsel om, at den kabel, som ligger mellem Arendal og Sylt vil kunne bruges adskillig tid udover de 40 aar, efter hvilke dens værdi her er beregnet. Dette var ligeoverfor komiteformanden.

Saa er der i komiteindstillingen med hensyn til det økonomiske gjort den bemærkning, at komiteen mener, at tilbagebetalingen bør udstrækkes over et noget længere tidsrum end af regjeringen forudsat, saaledes, at anlægget selv i alt væsentligt kommer til at bestride sine egne udgifter. Regjeringens proposition er baseret paa, at man skulde faa afgjort dette beløb saa hurtigt som muligt, og naar dette var gjort vilde man da opnaa, at den indtægt, som denne kabel gav, kom statsbudgettet til gode; men jeg har intet imod at akceptere den udtalelse, som komiteen her har gjort. Jeg mener, at sagen i sig selv er saa vigtig, og stor, at man faar finde sig i, hvis statsbudgettet gjør det nødvendigt, at udstrække betalingen af dette beløb over en noget længere aarrække, end regjeringen har forudsat, og jeg tiltræder ogsaa for min del fuldt ud den udtalelse af komiteen, at telegrafvæsenets udenlandske anlægsbudget ikke er større, end at det absolut maa holdes oppe paa den samme høide som i de par senere aar. Det er det lavmaal, mener komiteen, hvorpaa dette budget kan lægges, og deri er jeg for min del fuldt ud enig. Hvorvidt altsaa dette beløb, som der her er tale om, skal kunne refunderes i løbet af den tid, som regjeringen har nævnt - 6 budgetterminer - eller udstrækkes over en længre aarrække, det faar helt ud være afhængigt af statsbudgettets stilling; men de forudsætninger, som her er udtalt av komiteen, mener jeg maa overholdes.

Jeg maa faa lov til at gjøre et par bemærkninger ligeoverfor de udtalelser, som budgetkomiteens ærede formand fremkom med. Det er naturligvis ikke uden betænkelighed at tage en million af statskassen til dette formaal; men jeg mener, at betænkelighederne i dette tilfælde faar vige. Jeg mener, at denne sag er af stor betydning, og jeg mener, at den anledning, som her nu er til at være med paa dette foretagende, den har vi ingen sikkerhed for vil komme igjen en annen gang, og derfor maa vi være med.

Den ærede formand i budgetkomiteen udtalte videre, at han ikke vidste, at vor forbindelse med Tyskland var utilfredsstillende, han havde ikke haft nogen erfaring derom i sin forretning. Det kan saa være; men det er det at bemærke, at den ærede formand i budgetkomiteen driver en stor en gros forretning; for ham spiller det ikke nogen rolle, om han for at faa et telegram hurtig ekspederet og faa et hurtigt svar ofte benytter iltelegram baade frem og tilbage, og da vil han faa sine telegrammer frem; selv om denne linje er istykker, vil hans telegrammer gaa foran andre ad andre linjer; derfor vil han faa sine telegrammer frem og faa svar. Men det er forhold, som man ikke kan regne med i den almindelige store korrespondance. Jo

flere iltegrammer der bliver, desto mere vil det gaa ud over den store og almindelige korrespondance, og det er et forhold, som ikke er heldigt. Den ærede formand i budgetkomiteen udtalte, at han ikke var blind for, at dette var en stor sag, og det glædede mig at høre det. Saa faar det da være et skjønsspørsmaal, enten man vil lade en saa stor sag som denne falde, eller ikke. Han nævnte ogsaa politiske hensyn. Ja den bemærkning tror jeg ikke at jeg i øieblikket skal tage op, jeg faar kanske anledning til at komme tilbage til den senere.

Dette var i korthed en imødegaaelse af de bemærkninger, som hidtil er fremkomne.

Jeg skal derefter faa lov til at omhandle denne sag lidt udførligere. Det, som har foranlediget, at den overhovedet er blevet reist, det var den omstændighed, at den kabel, som ligger mellem Sylt og Arendal, den ene gang efter den anden viste sig at være mangelfuld. Der kom den ene afbrydelse efter den anden, og disse afbrydelser antog undertiden saadanne dimensioner, at f.eks. i 1905 var kablet afbrudt i 51 dage. Det er jo for en kabelforbindelse en absolut uholdbar tilstand, og det siger sig jo selv, at under saadanne omstændigheder bliver arbeidet for det norske telegrafvæsen overordentlig vanskeligt og besværligt og forbundet ogsaa med ekstraomkostninger. Selv i disse dage er der afbrydelser. Der er som oplyst 3 kjerner i denne kabel, og 2 af de 3 kjerner var den 1ste og 2den mai afbrudt; den 3die kerne blev afbrudt 2den mai, og det er endnu ikke lykkedes at faa den istand. Det var under disse omstændigheder, at sagen kom op, og jeg tror, at disse oplysninger nok skal staa ved sit værd, uagtet budgetkomiteens ærede formand ikke har haft nogen fornemmelse af, at her har været mangler ved korrespondancen. Det var under forhandlingerne herom at der kom en henvendelse fra Tyskland. Tyskland mente, at dette kunde ikke gaa; de kunde dernede ikke finde sig i, at telegramudvekslingen mellem Norge og Tyskland foregaar paa en saa usikker maade som dette. Derfor henvendte Tyskland sig til Norge og spurgte, om vi ikke vilde være med paa at lægge en fuldstændig ny kabel. Derpaa svarede da telegrafdirektør Rasmussen, at efter den erfaring, man havde, maatte det forholde sig saa, at det var væsentligst paa et begrænset stykke af den gamle kabel, disse mangler fandt sted, og han foreslog derfor, at man paa denne strækning skulde tage et stykke ud og lægge ind et nyt kabelstykke. Det er det, som er medtaget i overenskomsten: et nyt kabelstykke paa 102 km. Den gamle kabel burde derfor i tilfælde beholdes og man kunde da ved siden af denne lægge en ny, der da kunde gjøres meget billigere end Tyskland havde tænkt. Den tyske telegrafstyrelse tiltraadte denne begrundelse af telegrafdirektør Rasmussen og gik ind paa at dele den gamle kabel med Norge med denne fornyelse og desuden at udlægge en ny enkjernet kabel paa betingelse af, at Norge ogsaa tog sin halvdel deraf. Hvorledes staar denne sag, dersom Norge siger nei? Hvad vil saa følgen

blive? Følgen kan efter min formening ikke blive andet end den, at Tyskland siger: Vi vil have vore telegrafforbindelser i orden, vi vil gjøre det hele; vi fornyer den gamle kabel, og vi lægger en ny kabel. Dermed er jo forsaavidt forbindelsen opretholdt; men dermed er vi afskaaret adgangen til at blive medeier i disse kabler og erhverve de fordele, som deraf flyder.

Jeg skal derefter faa lov til at komme ind paa den økonomiske side af sagen, forsaavidt rentabiliteten af dette foretagende angaar. Som herrerne vistnok ved, er den nuværende ordtakst mellem Norge og Tyskland 20 centimer. De 20 centimer deles paa den maade, at hvert land beholder den saakaldte terminaltakst, 6 centimer, og det land, som eier kabelen, faar den del af taksten, som falder paa kabelen, 8 centimer. Nu har dette forhold været ordnet saaledes, at Norge har inkasseret det beløb, som blev indbetalt for telegrammer her i landet, og af det inkasserede beløb betalt til Tyskland kabelens tilkommende med 8 centimer. Paa lignende maade er det gjort i Tyskland, hvor man altsaa foruden at beholde de 20 centimer i sin helhed, ogsaa har faaet en betaling af 8 centimer fra Norge. Forholdet har imidlertid hidtil ialfald, - og det har været saa i en længere aarrække, saa det bliver formodentlig fremdeles tilfældet - været det, at der har været sendt flere telegrammer fra Tyskland end fra Norge, hvorfor denne afregningsmaade har været i Tysklands favør. Hvis denne nye overenskomst kommer istand og afregningen kommer til at finde sted i overensstemmelse med, hvad der er forudsat, saa vil begge lande dele det hele ligt. Alle indtægter bliver slaaet sammen, saavel de, som falder i Tyskland, som de, der falder i Norge, og det hele vil blive delt lige. Derved vil afregningen komme til at stille sig lidt fordelagtigere for Norge end nu. Omkring 4000 kroner er beregnet at skulde komme Norge tilgode. Men man har gjort rentabilitetsberegningen for fælleskablerne saa forsigtig op, at man har holdt denne sum aldeles udenfor beregningen. Videre skal jeg anføre til bevis for beregningens forsigtighed, at der er regnet med en kabelindtægt af 197000 kr. Det er det beløb, hvorpaa det økonomiske opgjør og rentabilitetsberegningen er baseret. Men allerede i terminen 1905-1906 udgjorde indtægten 216000 kr., altsaa et ganske betydeligt fremskridt. Det er et fremskridt af 19000 kr., hvoraf halvdelen i tilfælde vil falde paa Norge, det vil med andre ord sige, en forbedring af næsten 1 pct. i udbyttet af den kapital, som forudsættes udlagt af den norske stat. Hvis det gaar frem paa denne maade, vil det let forstaaes, at da kan dette blive en for vort land overmaade god og rentabel forretning. Allerede med de beregninger, som foreligger, er det efter min mening en god forretning, og kan det gaa frem paa denne maade, skulde forretningen blive sogar meget god. Nu siger man: ja, men hvad den ene vinder, maa en anden tabe. Dette, som tilføres denne kabel, maa jo tages etsteds fra. Ja, ganske vist, det maa tages etsteds

fra. Men hvad der i beregningen forudsættes taget, er overmaade lidet; ogsaa i denne henseende er beregningen overmaade nøgtern. De data, som jeg her har, viser, hvad der ogsaa fremgaar af dokumenterne, at der er beregnet et gennemsnitligt antal af telegrammer af 280000. Det er det gennemsnitlige antal, som i de senere aar er gaaet over den tyske kabel. De beregninger, hvorpaa indtægterne paa kablerne efter at disse er overgaaet til fælles eie er baseret viser en øgning af denne korrespondance med i det hele 28000 telegrammer, altsaa 10 pct. forøgelse udover, hvad der for øieblikket expederes paa kablen. Det er derpaa, beregningen er baseret. Jeg tænker, det vil erkjendes, at det ikke er meget. Jeg skal faa lov til med det samme at gjøre den bemærkning, at af disse 28000 telegrammer er halvdelen eller der omkring telegrammer, som gaar herfra til Frankrige. Disse telegrammer har hidtil gaaet over den danske kabel via Hirtshals, og det er meningen, at de skal overføres til denne tyske kabel, dersom denne overenskomst kommer istand. Men foruden at man derved tilfører denne kabel indtægt, opnaar man, at faa en optagelse mindre, og det er for telegramudvekslingen en fordel. Saa siger man: ja, men er det ikke synd paa disse, som mister denne indtægt? Er det ikke kjedeligt, at man skal berøve dem denne indtægt? Jeg kan ikke finde det. Jeg mener, at i dette spørgsmaal faar man lade sin egen interesse være den eneste afgjørende. Jeg vil ogsaa gjøre opmærksom paa, at naar man i denne forbindelse nævner paa den ene side Danmark og paa den anden side England, saa er en saadan udtalelse absolut misvisende. Det er ikke den danske stat, som gaar glip af nogen indtægt, og heller ikke den engelske stat, men det er for den allervæsentligste del Det store nordiske telegrafselvskab i Kjøbenhavn, som taber lidt af sine indtægter, og om vi skulde berøve dette selvskab en del af dets indkomster, og det ovenikjøbet en saa forsvindende liden som denne, tænker jeg, vi i saa henseende kan have en rolig samvittighed. Jeg har i forbindelse dermed endel oplysninger at give. Før jeg imidlertid kommer dertil, skal jeg faa lov til at gjøre en bemærkning, som jeg oversaa isted.

I komiteindstillingen er der sagt: "Den halvdel af udgifterne, der efter dette skulde falde paa Norge, udgjør ca. kr. 925 500,00. Hertil kommer ca. kr. 40 000,00 for en ny telegraftraad mellem Arendal og Kristiania, der er nødvendig, forat den ene af den gamle kabels 3 traade kan stilles til direkte korrespondance mellem Bergen og Tyskland, samt kr. 25 000,00 for de apparater, som vil tiltrænges paa norsk side af hensyn til den nye kabel." Dette, som her er udtalt, at disse 40000 kr. er en nødvendighed af hensyn til telegramvekslingen med Bergen, beror paa en misforstaaelse. Det forholder sig ikke saa. Det var telegrafvæsenets hensigt allerede ifjor at overføre en af tre eksisterende traade til den direkte korrespondance mellem Bergen og Hamburg. Naar telegrafstyrelsen havde denne opfatning, laa det deri, at

de tyske telegrammer fra Bergen, Haugesund og Aalesund havde tiltaget ganske væsentlig i antal. Det var paa begge sider, baade paa den tyske side og paa den norske side, et stærkt ønske om, at man skulde formidle denne trafik gennem en direkte linje til Hamburg, og det var telegrafstyrelsens mening at sætte dette i værk fra høsten 1905. Men dels af hensyn til de politiske forhold, som gjorde stærk vagt ved alle grensestationer nødvendig ogsaa ligeoverfor udenlandske telegrammer, og dels af hensyn til, at man gik ud fra, at denne overenskomst som vi i aften behandler inden kort tid skulde komme istand, saa man af den grund ikke vilde træffe nogen bestemmelse i anledning af Bergenslinien, blev den sag udsat. Men selv om den her foreliggende sag skulde falde, er det alligevel telegrafstyrelsens mening at ordne den direkte telegrafkorrespondance mellem Bergen og Hamburg. Naar telegrafstyrelsen har havt det ønske, er det som sagt efter paatryk baade fra Tyskland og vestenfra, og det er en naturlig konsekvens af den stærke progres i telegramvekselen som der har været mellem disse steder. Det viser sig nemlig, at der fra og til disse steder paa Vestlandet, som jeg nævnte, har været sendt pr. aar - det er skjønsmæssig ansat; da her kun foreligger optælling for en kortere tid - 76 000 telegrammer - det udgjør ca. 240 pr. dag - medens korrespondancen fra Kristiania til Tyskland og vice versa har udgjort 110 000 telegrammer. Altsaa, 76 000 telegrammer for disse byer vesterpaa, 110 000 for Kristiania og omkring 80000 for det øvrige lands vedkommende. Det er forholdet. Men naar det har været nødvendigt at opføre disse kr. 40 000 til en ny linie mellem Arendal og Kristiania, saa er det, fordi overenskomsten er baseret paa 4 traade, istedenfor at der nu er 3. Det er for at kunne optage telegramkorrespondancen fra den 4de traad, at denne nye linie til kr. 40000 maa medtages. Det vilde ikke være stemmende med international høflighed i disse forhold, dersom man ikke vilde sørge for, at der fandtes linier inden landet til optagelse af den korrespondance, som en kabel bringer til landet. Jeg mener derfor, at disse kr. 40 000 ved bedømmelsen af denne sag bør sættes helt ud af beregningen, og det samme gjælder ogsaa de kr. 25000, som er opført til nye apparater, idet de ogsaa er en nødvendig følge af, at denne nye linie kommer. Disse udgifter vil vi saa faa alligevel.

Jeg maa derefter faa lov til at komme tilbage lidt til Det store nordiske selskab i Kjøbenhavn. Det blev af komiteens formand nævnt, hvor mange telegrammer der gaar over den engelske linie; det har i de senere terminer udgjort omkring 350 000 telegrammer, deraf ca. 315000 vedkommende korrespondancen mellem Storbritannien og Norge. Men medens telegramvekslingen ad denne vei i de senere aar har været noksaa stationær, saa har telegramvekslingen ad den tyske kabel været i stærk vekst. Dette finder vel, for en del ialfald, sin forklaring deri, at telegramvekslingen til Storbritannien er dyrere end til

Tyskland. Medens der for Tysklands vedkommende regnes med en samlet indtægt af selve kabelen paa kr. 197000, saa er den tilsvarende indtægt for den engelske kabel ca. kr. 312000, d.v.s. da antallet av taxtenheder ikke er synderlig mindre paa den tyske end paa den engelske kabel at korrespondancen fra Norge til og via England og vice versa er belastet med en ekstraindtægt til fordel for Det store nordiske selskab af ca. kr. 100000. Jeg tænker, at vi derfor nok kan se med ro paa, om vi skulde berøve dette selskab lidt af dets store indtægter. Der er et andet forhold som er illustrerende og som jeg i denne forbindelse ogsaa vil faa lov til at nævne, og som jeg mener, det nok er værd at lægge merke til. Det er det, at medens et telegram sendt fra Norge til Tyskland koster 16 øre pr. ord, saa koster et telegram fra Norge til England 23 øre pr. ord, en difference af 7 øre. Den samme difference er der naturligvis ogsaa den omvendte vei. Og hvori ligger den naturlige forklaringsgrund til, at saa er tilfældet? Er kabelen mellem Egersund og Skotland dyrere end kabelen mellem Norge og Tyskland? Nei, ingenlunde. Jeg har ikke nogen absolut sikker oplysning om det; men jeg kan sige saa meget, at den kabel har ikke kostet over 1 1/2 million kroner. Det er sandsynligt, at den har kostet adskillig mindre; men det er ialfald maksimum. Men her staar vi ligeoverfor et foretagende, som skal koste 2 millioner kroner, og som alligevel beregnes at skulle give 8 pct. Naar saa Det store nordiske selskab sidder med en billigere kabel, er der da andre grunde, som skulde gjøre, at det maa have høiere priser? Er det forholdet i England, som gjør det? Aldeles ikke. I England koster de indenlandske telegrammer omtrent det samme, ikke fuldt saa meget som de indenlandske telegrammer i Tyskland. Disse tal, som jeg her har nævnt, 23 og 16 øre, vil sige omsat i en sum, at den norsk-engelske korrespondance, den forretningsforbindelse, vi har med England, og som afvikles gennem telegrafkorrespondancen, er bebyrdet med et beløb med en extraskat paa 215000 kroner mere, end korrespondancen vilde have kostet, hvis vi havde haft den samme takst som med Tyskland. Hvoraf kommer det? Forklaringen er ikke vanskelig at finde. Forklaringen er meget enkelt den, at i det ene tilfælde, mellem Norge og Tyskland, er det den tyske stat, som regulerer taksterne, i det andet tilfælde er det et stort privat aktieselskab, som gjør det. Og jeg gjentager, jeg tænker, vi med rolig samvittighed kan se til, at dette store private aktieselskab berøves en del af sin indtægt. Det har i det sidste aar uddelt 24 pct., og det bliver ikke saa vanskelig at forstaa, at det har kunnet gjøre det, hvis det har mange foretagender af den art, som kabelen mellem Egersund og Skotland. Hvad der gjør betænelighederne endnu mindre, er, at dette selskabs aktier er spredt udover mange hænder. Det er ikke saa ret mange aar siden, at der sad en betydelig del af dette selskabs aktier paa franske hænder. Om det i samme udstrækning er tilfælde nu, tør jeg ikke sige. Jeg kan i denne forbindelse ogsaa

faa lov til at nævne, at allerede i 1891, det samme aar, som den tyske stat overtog den kabel, som er mellem Arendal og Sylt, og som dengang var paa private hænder, - i samme øieblik, som den tyske stat overtog den kabel, satte den taksterne ned, og hvorfor gjorde den det? Efter mit skjøn gjorde den det, fordi det er en statsinteresse at fremme samfærdselen mellem vedkommende stat og andre lande, det er en statsinteresse at høi rang, og derfor kan vi, naar vi staar sammen med en stat om en eiendom som denne, altid være sikker paa, at statens interesser i første række vil blive varetaget og ikke de privates. Jeg kan videre i denne sammenhæng ogsaa faa lov til at nævne, at denne kabeltakst, som for nærværende mellem Tyskland og Norge er 8 centimer, og som mellem England og Norge er 11 centimer, var mellem England og Norge indtil 1898 15 centimer; men da blev det danske telegrafskab sat under et saa sterkt pres, at det fandt sig beføiet til at sætte taksten ned til 11 centimer, og at det kunde ske, tror jeg vi i ikke liden udstrækning har den tyske kabel at takke for. Dette forhold for Englands vedkommende bliver saa meget ugunstigere for os, fordi en ikke liden del af de telegrammer, som kommer fra England, betaales her i landet, i en langt større udstrækning, end omvendt er tilfælde. Det skyldes da fornemmelig skibsfarten.

Vi har i denne sag ikke smaa hensyn at tage til Tyskland. Jeg tænker selvfølgelig ikke derved paa den taknemlighedsgjæld, hvori vi her i landet staar til Tysklands monark, men jeg holder mig udelukkende til det forhold, som der har været mellem det norske og det tyske telegrafvæsen. Der er sagen den, at vi til alle tider og paa alle felter er bleven mødt med den allerstørste imødekommenhed. Det gjælder ikke alene tekniske og administrative foranstaltninger, men det gjælder ogsaa takstspørsmaal. Der er i Berlin en stor telegrafisk forsøgsanstalt, og tyskerne har stillet til vor raadighed resultatene og erfaringerne fra sine forsøg dernede og har paa den maade givet os adgang til paa en billig og effektiv maade at høste erfaringer, som vi ellers ikke uden store omkostninger havde kunnet erhverve os. Der er i Berlin ogsaa en høiere telegrafskole. Ogsaa til den har der været adgang for norske funktionærer i en udstrækning, som forholdvis neppe for nogen anden nation, og det har vi grund til at være saameget mere taknemmelige for, som det selv for tyske funktionærer er nok saa vanskeligt at faa adgang til den. Den samme imødekommenhed, den samme velvilje er der ogsaa vist norske stipendiater, som kommer derned. Skulde derfor denne overenskomst, som her foreligger til behandling, blive forkastet, og følgen deraf blive den, at dette gode forhold, som vi staar i til Tyskland, blev forskjertset, saa kunde det have for os meget uheldige følger. Men det fik naturligvis endda staa sin prøve, det fik være det samme, hvis man bare havde kunnet paavise reelle, faktiske grunde, virkelig holdbare argumenter for at forkaste denne overenskomst. Jeg har hidtil ikke hørt nogen.

Saa er der et andet forhold, som jeg vil faa lov til at pege paa, og det er det, at det maa være, og det er ethvert telegrafvæsens opgave at søge at bringe de store trafikcentrer saavidt muligt i direkte forbindelse med hinanden, ikke alene fordi den største trafik foregaar mellem de store trafikcentrer, men ogsaa fordi man derved sparer omekspedition, og enhver spart omekspedition er vundet tid og vundet sikkerhed for, at feilene ved telegrammernes fremkomst reduceres til det mindst mulige. De store trafikcentrer vil ogsaa altid have de bedste videregaaende forbindelseslinjer. Da den tyske telegrafkabel blev istandbragt mellem Sylt og Arendal, gjorde vi et meget stort og godt skridt, idet vi netop ad denne vei fra Kristiania kom i direkte forbindelse baade med Hamburg og Berlin og fra Arendal med Hamburg. Hvis denne overenskomst gaar i orden, vil vi opnaa en yderligere fordel; vi vil fra Kristiania ogsaa komme i direkte forbindelse med Emden, og som tidligere bemærket er det fra Emden de store tyske transatlantiske kabler udgaar; følgelig er det af stor betydning for os her i landet at være saavidt muligt i direkte forbindelse med denne by. Som jeg tidligere har nævnt, tror jeg, at vi skylder denne tyske kabel, ikke alene disse direkte fordele, men ogsaa i ikke liden udstrækning, at vi efterhaanden har kunnet faa vore takster ned. Den ærede repræsentant, komiteens formand, mente, at gik denne overenskomst først i orden, saa var vi bundet til taksten, saa vilde vi ikke kunne opnaa nogen nedsættelse. Det beror i ganske væsentlig udstrækning, som allerede nævnt, paa os selv, og den erfaring, vi har høstet i dette spørgsmaal, gaar netop i den retning, at det at have at gjøre med en stat istedenfor med et privat selskab, det giver netop en borgen for, at vi skulde kunne faa taksterne ned i al den udstrækning vi selv maatte ønske. Ønsker vi det ikke, finder vi af budgetmæssige hensyn, at taksterne bør opretholdes, saa føler jeg mig ogsaa overbevist om, at der intet vil være til hinder derfor. Dette at komme saavidt muligt i direkte forbindelse med de store trafikcentrer, det har vi altsaa opnaaet fra Tyskland. Det samme har været et længe eftertragtet maal for os i England. Men trods de ihærdige forsøg, som har været gjort for at opnaa det, har det hidtil ikke været muligt, ethvert forsøg i den retning er strandet, og naar det er tilfældet, saa betænker jeg mig ikke paa at sige, at havde vi havt kabler fælles med den engelske stat, saa havde den direkte forbindelse, som vi attraar, specielt med London, været etableret for længe siden. Nu er forholdet det, at det er et privat selskab, som ikke alene har kablen mellem Egersund og Skotland, men som ogsaa disponerer over telegraflinier fra optagelsestedet i Skotland til de store centrer i England, Newcastle og London. Det er "Store nordiske" som har leiet engelske linier til Newcastle og London, og som dirigerer den norske korrespondance med disse linier. Jeg er tilbøielig til at tro, at havde ikke situationen været den, saa vilde

vi forlængst have opnaaet denne direkte forbindelse, og at dette for et land som vort med den udstrakte skibsfart, vi har, og med de store forbindelser, vi forøvrigt har paa England, spiller en ganske overordentlig stor rolle, det tror jeg vanskeligt nogen skal kunne benegte. I 1911 løber altsaa koncessionen for "Store nordiske" ud, og vi vil da staa ligeoverfor spørgsmaalet om, hvorledes vore telegrafforhold til England skal ordnes. Jeg skal ikke nu indlade mig paa de alternativer, som der da kan blive tale om. Ved den anledning kan der naturligvis ogsaa blive spørgsmaal om at slutte ny overenskomst med "Store nordiske"; men hvad jeg vil faa lov til paa det skarpeste at pointere, det er, at vi, før den tid kommer, maa søge at finde udveie, maa søge at træffe en ordning, som stiller os saa gunstigt og fordelagtigt som muligt, naar forhandlingerne skal optages, og at afslutningen af en saadan overenskomst som denne, medeierskabet i en kabelforbindelse som denne med den effektivitet og den evne til at formidle trafikken, som dette arrangement vil give, vil være en stor fordel for os, naar vi skal gaa til disse nye forhandlinger, det har jeg for min del ingen tvil om. Det er saa som det har været sagt, at den nye kabel, som lægges, vil blive saa effektiv, at den kan expedere den samme trafik, som nu gaar over den engelske kabel. Det er en kabel, hvorpaa der skal expederes duplex, det vil sige, at man samtidig kan sende et telegram begge veie, og den vil forsaavidt svare til den kabel, som ligger mellem Norge og England. Man har altsaa da sikkerhed for, at selv om den ene af disse kabler kommer i ustand, saa kan man ad den anden expedere trafikken. Det mener jeg er en overordentlig stor fordel, og man har ogsaa den fordel, at man ved hjælp af disse 4 traade, som ligger i de to kabler, kan komme i direkte forbindelse med 4 stæder. Man kan etablere direkte forbindelse med 4 store trafikcentre, en fordel, som ikke kan opnaaes gennem den engelske kabel, som kun giver adgang til ét trafikcentrum. Det er selvfølgelig ikke min mening, at vi paa nogen kant skal stille os uvenlig eller mindre venskabelig ligeoverfor det store nordiske telegrafsekselskab; men vi skylder os selv, og vi skylder det land, hvis interesser vi har at varetage, at søge at skabe os en saadan stilling, at vor position som forhandlere bliver saa gunstig som mulig.

Som budgetkomiteens formand oplyste, blev der for et par dage siden afholdt et fællesmøde af budgetkomiteen og jernbanekomiteen, hvor jeg fik anledning til at være tilstede. Der blev fra forskjellige hold bestemt udtalt, at der intet vilde være i veien for at udsætte denne sags behandling til høsten; man følte sig overbevist om, at der derved ikke vilde være nogensomhelst risiko. Jeg havde bestemt den modsatte opfatning; men ligeoverfor de sterke ønsker, som i det møde kom frem, fandt jeg at maatte være saa loyal som mulig og at maatte forsøge gennem en forespørgsel til Tyskland at bringe paa det rene, hvorvidt den indvending, som i det nævnte møde blev gjort, havde

nogen betydning eller ikke. Jeg vil ærlig tilstaa, at jeg gjorde det ikke gjerne i den stilling, hvori denne sag stod; men jeg fandt alligevel at maatte bøie mig, og lod telegrafdirektøren telegrafere ned og spørge, hvorvidt der var adgang til at udsætte denne sag til næste storting kommende høst. Det svar, der er indløbet, lyder saa: "En udsættelse af bestillingen til høsten vil umuliggjøre kablens udlægning iaar. Paa vor side er der allerede søgt om midler for det løbende aar. Anser derfor sagens udsættelse ugjærlig." Der tilføies et spørgsmaal, om kabelfabriken kan begynde at anskaffe raamateriale. Paa dette spørgsmaal har der naturligvis hidtil ikke kunnet gives noget svar, idet svaret er afhængigt af Stortingets beslutning. Men spørgsmaalet viser, at paa tysk side staar man færdig og kan gaa igang naarsomhelst.

Denne overenskomst, der her af den norske regjering er fremlagt, er i mine øine særdeles fordelagtig for os. Jeg mener at turde sige, at det ikke er saa ofte, at den norske stat har anledning til at deltage i foretagender, der giver en saa god og sikker udsigt til opnaelse af gunstige økonomiske resultater som denne overenskomst, der her er fremlagt. Men jeg mener, at den ogsaa indeholder noget mere. Vi har hidtil været uden enhver andel i kabelforbindelserne mellem vort eget land og de øvrige lande omkring Nordsøen. Her bydes der os en anledning til at blive medeiere i en af disse forbindelser, den, der formidler trafikken mellem Norge og Tyskland. Det er efter min mening det første skridt til ogsaa paa dette omraade at træde ind i rækken af de helt selvstændige nationer. Men det er ogsaa kun det første skridt, det bør følges af flere. I det lys ser jeg sagen, og jeg vil indstændig henstille til Stortinget ikke at udsætte sagen og ikke at kuldkaaste overenskomsten.

Statsraad Hagerup Bull: Jeg har taget ordet kun for at besvare den forespørgsel, budgetkomiteens formand stillede til mig. Det var, hvorvidt man under hensyn til de midler, som statskassen sidder inde med, kunde forsvare at gaa til midlertidig at udrede denne ca. 1 million kroner, som den kongelige propositions vedtagelse i tilfælde skulde medføre. Jeg skal i den anledning bemerke følgende: Ved optagelsen af statslaanet af 1904 var det, som forsamlingen maaske vil erindre, forudsætningen, at man foruden hvad der var forbrugt til løbende statsudgifter, ogsaa til dækkelse af tidligere underskud, skulde skaffe, hvad der var nødvendigt til fuldførelse af de nu igangværende jernbaneanlæg. Ved opgjøret heraf satte man videre ud af betragtning, hvad der kunde paaregnes at indkomme som distriktsbidrag til jernbanerne. Man satte det ud af betragtning, det vil sige, man laante, hvad der tiltrængtes, uden at gjøre noget fradrag for paaregnede distriktsbidrag, ogsaa man laante i virkeligheden noget mere, end der var nødvendigt til at fuldføre jernbanerne. Selv om ogsaa forslaget i stortingsproposition nr. 65 vedtages, forsaavidt som man

afskriver de 5 millioner, repræsenterende det ældre underskud, saa skulde man alligevel have nok i statslaanemidler til at fuldføre jernbaneanlæggene og udover det ogsaa de indkomne distriktsbidrag. Disse distriktsbidrag udgjør for de 5 aar, som da stod tilbage af jernbanevirksomheden, det vil sige fra 1905-1910 kr. 2 238000.00, med et rundt tal 2 1/4 million kroner. Saa er imidlertid at merke, at man ved samme anledning ogsaa tog med, hvad der skulde til for at fuldføre et par restanlæg i terminen 1910-1911. Det var imidlertid kun et beløb af kr. 1 350 000.00, og det er vistnok alles forudsætning, at naar disse jernbaneanlæg, som nu er under udførelse, afsluttes, skal man fortsætte med byggevirksomheden. Men da er det klart, at man vil ikke indskrænke sig til at fuldføre disse par jernbaneanlæg med en bekostning af 2 350000 kroner. Saa langt vil man ikke lade virksomheden gaa ned. Der vil altsaa tiltrænges for at fortsætte jernbanebygningen mere, end man ved begyndelsen af terminen 1910-11 sidder inde med, for at kunne holde virksomheden gaaende. Altsaa under alle omstændigheder vil det vistnok være nødvendigt, at man omkring udgangen af aaret 1909, lidt før terminen 1909-10 gaar ud, optager jernbanelaan. Og spørgsmaalet er altsaa, om der, efter hvad der nu foreligger, er indtraadt nogen forandring i den forudsætning, - om de forslag, som er fremkomne, og specielt altsaa vedtagelsen af den foreliggende kongelige proposition her vil volde vanskelighed.

Forholdet er altsaa det, at man ved udgangen af budgetterminen 1909-10, 1ste april 1910, vilde sidde inde med følgende midler, hvis ellers ingen andre forandringer indtraadte, til fortsat jernbanevirksomhed: Distriktsbidrag, som er indkomne i disse aar 1905-10, og som altsaa ikke forresten er lagt beslag paa, tilsammen 2238000 kroner, og den restbevilling, som er æslet til terminen 1910-11, 2350000, altsaa godt og vel 4 1/2 million kroner. Det skulde man have til rest paa den tid, da man under alle omstændigheder vilde være nødt til at optage et nyt jernbanelaan. Hvis man nu følger stortingsproposition nr. 65 i den sidste post helt ud, saa skulde man heraf paa forhaand have udredet 1 million kroner til hypotekbanken, 200000 kroner til havfiskefondet og et par hundrede tusinde kroner - hvor meget det vil kunne være, er det ikke muligt paa forhaand at sige - til jorddyrkningsfondet. Jorddyrkningsfondet skulde være henvist til sine renter; men hvad man ikke kunde skaffe tilveie deraf for at arbeide det op til 2 mill. kr. skulde tages af disse statslaan. Altsaa jeg forudsætter, at dette bliver noget saadant som 1 1/2 million, saaledes at der altsaa, hvis man indskrænker sig dertil, skulde staa 3 millioner kroner tilbage. Saa er der videre foreslaaet i stortingsproposition nr. 65, at man midlertidig skulde udrede af statslaanemidler, hvad der ikke af reservefondet nu benyttes til at dække tidligere laan af invalidefondet. Det er i stortingsproposition nr. 65 opgjort til kr. 1300000,00; men hvis militærkomiteens foreliggende

indstilling bifaldes, saa skulde det vistnok gaa ned til kr. 1100000,00. Da vil der blive efter omstendighederne midlertidig at dække af statslaanemidler kr. 3700000,00 eller kr. 3900000,00 - altsaa noget omkring det. Det vil blive midlertidig at dække; men efter regjeringens forslag skulde det næsten i sin helhed være dækket af den ekstraordinære forsvarsskat før udgangen af terminen 1908-09. Noget vil endnu staa tilbage; men saa meget maa man ialfald kunne gaa ud fra, at det kun vil være et mindre beløb heraf, som vil være udækket, naar den tid kommer, da man skal optage et nyt statslaan - jeg siger, kanske 1/2 million kroner for at tage et tal. Endnu vil man have 2 1/2 million kroner tilbage. Da er spørgsmaalet: har man nu raad til midlertidig at udrede denne ene million?

Min forudsætning har været, naar jeg har gaaet med paa forslaget, at man skulde kunne dække den ene million i løbet af 5 budgetterminer, altsaa at man til den 1ste april 1910 skulde have dækket kr. 600000, at der skulde staa kr. 400000 tilbage. Jeg mener altsaa med andre ord, at efter det opgjør skulde man alligevel have tilbage et par millioner. Men det er under forudsætning af en anden ting, nemlig at man befølger regjeringens forslag deri, at man opfører underskud, som maatte opstaa i et regnskabsaar, paa et følgende budget. Giver man sig til at samle op underskuddene, lade dem bunke sig op, saa er det klart, at hvis de løber op til noget, saa rykker man det tidspunkt nærmere, da man bliver nødsaget til at optage nyt statslaan. Men hvis man ikke gjør det, og hvis der ved udgangen af den periode, som der her er tale om, ikke skulde være noget underskud i statskassen, saa skulde stillingen være omtrent den, som jeg her har antydnet.

Man kan spørge, om dette stemmer med de faktiske forhold. Jeg har ikke nogen opgave over, hvor meget der i øieblikket staar ude af statslaanemidler vedkommende laanet af 1904, men den 1ste februar var det et par og tredive millioner, og jeg har med udgangspunkt heri foretaget et opgjør, som stemmer meget godt med den beregning, jeg her har gjengivet, og som tog sit udgangspunkt i, hvad der var forudsætningen ved optagelsen af laanet af 1904.

Jeg mener derfor, at man uden overveiende betænkelighed vil kunne gaa med paa den kongelige proposition, selv om man ogsaa forresten kan være noksaa ængstelig for statsfinansernes stilling. Jeg har i det hele taget overfor denne proposition taget det standpunkt: Jeg har i propositionen efter de fremstillinger, jeg har faaet, seet bevis for, at her er adgang til at gjøre en god forretning. Jeg har videre sagt til mig selv: Statskassen maa her stille sig som en privatmand. Om en privatmand kan gjøre en god forretning, er det dog et spørgsmaal: Sidder du inde med tilstrækkelige midler til at gjøre denne forretning? Gjør du ikke det, saa maa du lade det være. Men jeg kan ikke som finansminister - saa det er ikke stillingen, og saa stort er ikke det beløb, som det gjælder om her - jeg kan ikke som finansminister sige, at

vi ikke har raad til at gjøre denne gode forretning. Jeg mener, vi har raad til det.

Statsminister Michelsen: Jeg har begjæret ordet for nogle korte bemærkninger i denne sag. Herrerne behøver ikke at være ængstelige; det er ikke min mening paa regjeringens vegne idag at stille noget kabinetsspørgsmaal, uagtet jeg maa sige for mit personlige vedkommende, at jeg betragter denne sag som saa stor, at den i og for sig vistnok kunde være et kabinetsspørgsmaal værd. Men den politiske situation er for øieblikket ikke saadan, at den samlede regjering kan forsvare at stille kabinetsspørgsmaal paa en sag som nærværende. Jeg finder det ikke destomindre at være min pligt at gjøre, hvad jeg kan, at sætte alt, hvad jeg kan, ind paa indtrængende at henstille til Stortinget ikke at forkaste dette forslag. Jeg vil faa give en ganske kort oplysning om, hvorledes denne sag har udviklet sig, i ethvert fald hvorledes mit forhold og mit kjendskab til den har udviklet sig.

For omtrent et aar tilbage, lige forud for de alvorlige begivenheder i 1905, havde jeg nogle længere konferencer med den daværende telegrafdirektør, telegrafdirektør Rasmussen, om stillingen ogsaa for telegrafvæsenets vedkommende under den forudsætning, at vi skulde komme ind i alvorligere forhold. Vi kom da ind paa forskjellige ting, ogsaa paa, hvorledes vor udenlandske korrespondance var ordnet, og hvilken indflydelse en mulig krig kunde have paa den. Vi kom herunder ogsaa ind paa forholdet til store nordiske. Under denne diskussion om store nordiske gjorde telegrafdirektøren hvad han allerede tidligere havde berørt gjentagne gange, opmærksom paa at det forhold, som for øieblikket bestod mellem den norske stat og store nordiske, var af den art, at det var en absolut nødvendighed saa snart som muligt at se at faa os frigjort for dette forhold. Han oplyste ganske det samme, som arbejdsdepartementets chef ikveld har omtalt, at vi faktisk betaler kr. 215000 for vor engelske korrespondance i skat til store nordiske. Han kunde ikke noksom udtale sin anerkjendelse af den forretningsdygtighed, hvormed store nordiske ledede sine affærer, ikke mindst derved at de ogsaa her i landet havde sine agenter, som søgte at oparbejde opinionen til fordel for at opretholde forholdet. Dette er selvfølgelig ikke i og for sig noget galt, enhver forretning har lov til at bruge de midler - naar de ikke gaar over stregen - som den finder nødvendige for at opretholde sin stilling, og at store nordiske har sine agenter ogsaa her i landet, som forsøger paa at varetage dets interesser, er der ikke noget at sige paa. Men telegrafdirektøren mente, at det blev tvingende nødvendigt for os saa snart som muligt at komme saa langt, at vi kunde kaste dette store nordiske aag - som han kaldte det - af os. Han udtalte, at naar kontrakten udløb i 1911 saa vilde der muligens blive spørgsmaal om at optage som nyt alternativ en kabelforbindelse med England, hvis vi ikke kunde faa trykket store nordiskes fordringer

ned, og det var vanskelig, mente han, forsaavidt ikke vore øvrige kabler var fuldt effektive til at stille os selvstændige og selvhjulpne. Det vilde derimod være et effektivt pressemiddel, hvis vi havde en ny kabelforbindelse med Tyskland. Han meddelte da, at der var eller vilde blive optaget forhandlinger med tyske interesserede for at faa istand en overenskomst mellem Norge og Tyskland, saaledes som den nu foreligger i propositionen, og han gjennemgik punktvis de fordringer, som han mente maatte stilles fra norsk side, og han udtalte gjentagne gange, at kunde det lykkes os at faa Tyskland til at gaa med paa at akceptere en saadan ordning, saa vilde det ikke alene i og for sig være en forretning af den største betydning for Norge - den vilde være i høi grad rentabel efter hans mening - men det vilde ogsaa give os den moralske støtte, som vi maatte have naar vi kom til 1911 og der blev tale om at fornye kontrakten med store nordiske. Vi vilde da have en ganske anden position, naar vi havde en saadan ny kabelforbindelse med Tyskland, end naar vi ikke havde den. Dette hensyn lagde han megen vægt paa, og jeg kan ikke sige andet, end at det glædede mig overordentlig, da arbejdsministeren i statsraadet meddelte, at denne sag nu var i orden. Jeg betragtede det som en stor økonomisk og national vinding for vort land at skulle faa denne overenskomst istand. Jeg kan derfor ikke lægge skjul paa, at jeg blev meget skuffet ved at høre, at man i Stortinget virkelig for alvor omgikkes med den plan at ville tage ansvaret for at forkaste denne proposition, saa meget mere som denne opposition kom fra kanter, hvis gode vilje og indsigt jeg aldrig har betvilet, men som jeg mente ud fra rent forretningsmæssige hensyn, om ikke andet, maatte forstaa, at der var et ganske særeget ansvar forbundet med her at stille sig i veien. Jeg har fundet det rigtigt at oplyse dette. Det har for mig - lige fra de gjentagne samtaler, jeg havde med telegrafdirektøren - staat som et maal, dette, som det meste, vi for øjeblikket kunde opnaa, og telegrafdirektøren havde selv paa dette tidspunkt sine store tvil om, hvorvidt det vilde lykkes paa en tilfredsstillende maade. - Saa lykkedes det vor administration at gennemføre disse betingelser ved en - efter min mening - fuldt loyal og imødekommende optræden fra Tysklands side. Og saa skal Stortinget optræde og sige: Nej, det kan udstaa til høsten - det kan vente, det behøver vi ikke at behandle nu? - Men allerede det standpunkt er jo ligeoverfor internationale forhandlinger af lidt irregulær art, saameget mere som tyskerne vidste, at dette, som var vedtaget i konventions form, var i alt væsentligt, overensstemmende med Norges fordringer. At vi paa enkelte punkter har forsøgt at opnaa bedre formelle økonomiske betingelser, er selvsagt; men i det store og hele falder konventionens indhold sammen med, hvad telegrafdirektør Rasmussen ansaa for, hvad Norge i denne sag burde hævde, og som hvis vi kunde gennemføre det,

vilde være en stor vinding for Norge. - Nuvel, - da jernbanekomiteen syntes at ønske det, gik arbejdsministeren imidlertid ind paa at undersøge om det skulde være muligt at faa udsættelse til høsten. Han har her i forsamlingen refereret Tysklands svar. Tyskerne siger, at det kan de ikke indlade sig paa - de maa faa et ja eller nej nu med én gang - de kan ikke lade denne sag udstaa til høsten. - Og der kan ikke være tvil om, at hvis Stortinget nu forkaster denne proposition, saa vil Tyskland selv foretage, hvad der er fornødent. Saa vil vi atter give en lejlighed fra os, som sætter os i en stilling, der ikke alene ligeoverfor den tyske, men ogsaa overfor den engelske korrespondance i fremtiden kan komme til at have den største betydning for os. Det er dette, jeg mener, at det er min pligt at foreholde Stortinget. Jeg har selvfølgelig ikke noget ansvar i saa henseende; jeg mener, at regjeringen har gjort, hvad den har kunnet gjøre ved at forelægge en proposition og søge at faa Stortinget til at acceptere den, - og hvis Stortinget ikke vil det, saa har det selvfølgelig ret dertil, Stortinget faar da selv tage ansvaret. Men jeg har anset det som min pligt saa indtrængende, som det er mig muligt, at bede Stortinget vel overveje tingen, før det gaar hen og forkaster denne proposition, - jeg tror ikke, vi saa snart faar dette tilbud igjen. Og jeg tror, at alle som har paa hørt denne debat, maa erkjende, at de argumenter, som har været ført imod den, sandelig ikke har været af den natur, at de paa nogen maade skulde kunne afsvække det store formaal og den store vinding, som vedtagelsen af denne proposition vilde betegne.

Jørgen Knudsen: Det fremstilles her - særlig nu af statsministeren - saa, at Norge skulde vinde større fordele ved den overenskomst, som man nu foreløbig har truffet med Tyskland, og at et maal var naaet, som var attraaet af vor telegrafdirektør, og at der skulde være et særegent ansvar forbundet med at modsætte sig denne ordning. - Jeg tillader mig at spørge: kan statsministeren oplyse mig om, hvorledes en ordning skulde kunne træffes med en anden stat, som i det hele taget skulde kunne tænkes at skaffe Norge mindre fordele, end denne overenskomst vil gjøre? Jeg tror, det vilde være vanskeligt. Det er oplyst, at der er indgaaet overenskomster mellem England og Tyskland og Tyskland og Sverige, tror jeg blev nævnt. Hvis regjeringen vilde oplyse om, paa hvilke betingelser disse stater har indgaaet paa saadanne overenskomster, saa vilde sagen være meget bedre oplyst, end den nu er. Kan det oplyses os, at disse stater, særlig England, har indgaaet paa den slags betingelser, som er foreslaaet i artikel 4 i den hemmelige overenskomst, saa skal alle mine anklager bortfalde. Jeg har mine tvil om, hvorvidt den slags oplysninger vil kunne tilveiebringes; jeg har mine tvil om, hvorvidt den engelske stat nogensinde vilde have indgaaet paa saadanne betingelser. Det er min anklage mod den kongelige

proposition, at fordi vi er et lidet land, skal vi lade os paatvinge betingelser, som et større land ikke paa nogen maade vilde lade sig paatvinge. - Der har været talt saa meget om "at indtræde i de frie staters række". Dette er efter min mening ikke at indtræde i de frie staters række, at lade sig paatrykke betingelser, som ikke andre stater vilde finde sig i. Det er oplyst, at man har søgt at undgaa dem; men tyskerne har forlangt det, og de har vist sig at være dygtige forretningsfolk og søgt at drive det mest mulige igjennem. Uagtet vi som medeier i kabelen har den samme interesse af, at den tilføres korrespondance, som Tyskland, har de ikke ladet sig nøie med det; de har villet, at vi skulde være bundet i videre udstrækning, end vi ønskede at være bundet. Det er en betingelse af den natur, at man skal betænke sig vel, før man indgaa paa den; jeg tror ikke, at vi saa let skulde indgaa paa den slags betingelser. Der er fra arbejdsministerens side fremført en hel del argumenter. Saavidt jeg kunde opfatte, saa drager de alle i retning af at belyse spørgsmaalet netop paa samme maade, som jeg har gjort. Den ærede arbejdsminister oplyste med hensyn til Syltkabelen, at den havde været arbejdsudygtig 51 dage i ét aar. Ja, det beviser bedst, hvor slet den er. Der skal anvendes til reparation og reservekabel kr. 300 000. Det beviser ogsaa, hvor slet den er. Under disse omstændigheder tror jeg ikke det lader sig hævde, at det er en fordel at være medeier i den gamle kabel. Tyskerne har vel ikke større ret end vi til at lægge kabel over Nordsjøen? Vi har vel samme ret til at sige: vi vil ikke have kabelen her, som de i Tyskland har til at sige nei til en kabel herfra til Tyskland. Hvis der er tale om at lægge en ny kabel og man finder det fordelagtigt, saa maatte vel Norge have samme ret til at lægge den kabel for sig selv som Tyskland. Vi maatte vel have ret til at lægge en kabel til Cuxhaven, hvis vi ikke kan blive enige om betingelserne med hensyn til overtagelse af den gamle kabel. Jeg troede, at man kunde strække sig saa langt, jeg tror nok det er vanskeligt at indgaa paa for os ufordelagtige betingelser, men man vil alligevel indgaa paa dem af hensyn til det venskabelige forhold til Tyskland, som er paaberaabt, idet vi paa en vis maade skulde staa i taknemmelighedsgjæld til tyskerne paa telegrafvæsenets omraade, da de havde vist sig saa imødekommende; jeg tror, at vi uden at gaa vor ære for nær, kan indgaa paa denne pris for den gamle kabel som er mere, end den er værd; men jeg synes ikke, man paa grund af venskabet kan indgaa paa betingelser, som man anser for mindre ærefulde. Angaaende dette at binde vor korrespondance har jeg tidligere udtalt mig, og jeg fastholder, hvad jeg har sagt. Man har sagt, at man kan ikke paavise, at noget økonomisk tab vil være forbundet med disse betingelser. Det er meget vanskeligt at paavise, hvilke følger saadanne betingelser vil have 30 aar frem i tiden; men det, som er sikkert, er, at den, som er bundet paa hænder og fødder, staaer ikke saa heldig situeret som den, der er fri, det tror jeg er noget, som

gjælder i alle forhold. Det har været nævnt at "Store nordiske selskab" har været saa heldigt at tjene udmerket godt. Det drager absolut i samme retning, som jeg udtalte mig, at der vil blive adgang til at nedsætte portoen; hvis det tjener kr. 215000,00 mer, end det burde, saa bør man nedsætte portoen. Det er nævnt, at portoen er blevet nedsat fra 15 til 11 centimes. Da kan man haabe, at den snart kan nedsættes end yderligere. Ogsaa det argument drager netop i samme retning, som jeg fremholdt i mit første foredrag.

Jeg finder det ikke nødvendigt at gaa yderligere ind paa disse spørgsmaal. Det eneste er det, som blev nævnt af komiteens ordfører, at Norge og Tyskland havde haft en overenskomst med hensyn til overførselen af telegrammer, som væsentlig gik i samme retning som den nuværende. Det samme blev ogsaa nævnt af statsraaden. Der er dog den forskjel, at naar et privat selskab søger koncession, er det en selvfølge, at det maa vide paa forhaand, hvilken trafik der kan paaregnes; det vil ialfald gjerne have lidt rede paa, hvilke indtægter, det kan paaregne, naar det nedlægger en kabel for egen regning. Noget ganske andet er det, naar to stater skal nedlægge en kabel; da er de begge interesserede i at tilføre kablet trafik; men det er ikke paa samme maade tilfælde ligeoverfor en kabel, der eies af et privat selskab. Statsraaden gjorde opmærksom paa en forskjel i de nuværende betingelser fra de forrige, den nemlig, at man havde ikke bundet sig med hensyn til den amerikanske korrespondance. Det er netop et af de vigtigste punkter. Man var ikke bundet tidligere, og det mener jeg, man bør heller ikke være nu. Forresten er det mig sagt, at man tildels ogsaa nu skal være bundet for en større del af den franske korrespondance end før; det er blevet nævnt ialfald.

Solberg: Jeg stod oprindeligt meget tvilende ligeoverfor denne sag, men da jeg fik anledning til at sætte mig ind i den, fik jeg efterhaanden det samme syn paa den som det, der nu senest er fremholdt af statsminister Michelsen. Det forekommer mig, at jernbanekomiteens formand gjør sig til talsmand for et standpunkt med hensyn til national æresfølelse, som minder om prinsessen paa erten. Jeg er tilbøielig til at tro, at hvis vi i alle mulige internationale forhandlinger skulde være saa bange for paa nogen maade at binde os, saa vilde vi aldrig komme til at afslutte internationale overenskomster.

Mit syn paa denne sag har været det, at Tyskland her overlader til os endel af en god forretning, saavidt jeg kan finde ut, for, hvad den koster. Vi maa huske paa, at dette forsaavidt ikke er nogen ny sag, som denne ordning har været ønsket af den norske telegrafvæsen lige fra spørgsmaalet første gang kom op i 1877. Da blev det udtalt af daværende telegrafdirektør Nielsen, at det heldigste vilde være, at kablet eiedes af Norge og Tyskland i forening. Den gang fandt man, at man ikke havde raad til

det. Dette ønske blev gjentaget af telegrafdirektør Rasmussen, og det samme syn paa sagen deles fuldt ud af den nuværende telegrafdirektør. Det forekommer mig, at det vil være en god forretning. Vistnok har jeg hørt nogen modsigelse mod dette; men den har ikke kunnet rokke min opfatning i alfald. Og det vil ligge i vore hænder, at den vil vedblive at være en god forretning. Jeg kan ikke forstaa den ærede formands bemærkning om, at det er saa urimeligt, at Tyskland vil have udtrykkelig præciseret, at vi skal sende vor Amerika-korrespondance denne vei. Det er dog oplyst, at naar dette ønske har været saa sterkt udtalt fra Tysklands side, saa er det, fordi den tyske telegrafstyrelse har trængt en præcisering af, at deres interesser falder absolut sammen med vore, den har trængt det forat faa den tyske finansforvaltning til at gaa med paa dette. For Tyskland er slet ikke denne forretning saa god som for os.

Hvorfor jeg imidlertid nu, naar dette spørsmaal er kommet op, mener, vi gjør saa galt i ikke at benytte leiligheden, det er, som jeg tidligere har fremholdt, af hensyn til "Store nordiske telegrafsekselskab". Skal vi tænke paa at faa forandret og forbedret konventionen med "Store nordiske telegrafsekselskab" maa vi i tilfælde denne overenskomst ryger i stykker, øieblikkelig indlade os i forhandlinger først med dette selskab, som da vil være vidende om, hvorledes stillingen er overfor det tyske telegrafvæsen. Selvfølgelig vil selskabet da blive meget stridere i sine fordringer, end det ellers vilde være, og hvis det nu strammer sine fordringer og siger nei, vi gaar ikke med paa det, hvorledes vil da stillingen være? Da nødes vi til at optage forhandlinger med England eller Holland, om vi kan lægge kablet did. Til Tyskland faar vi selvfølgelig ikke lov at lægge den. Hvordan vilde saa det tage sig ud? Hvad er det for en maade at behandle en venskabelig magt paa: det ene aar at afslaa et fordelagtigt tilbud fra Tysklands side for næste aar at styrke os i underhandlinger med England eller Holland om den samme sag? Det forekommer mig at ville være en saa ubehændig optræden fra vor side, at den umulig kunde afføde noget godt, hvad angaar det forhold, hvori vi staar til Tyskland.

Der er reist finansielle betænkeligheder. Jeg vil faa lov at gjentage, hvad der er sagt i komiteens indstilling af jernbanekomiteens flertal, at det ialfald ikke har betænkeligheder ved at anbefale anvendt laanemidler helt ud til dette foretagende. Jeg mener, at hvor berettiget frygten for statsgjælden i sin almindelighed er, saa har den ikke nogen beføielse i dette tilfælde. Vi anvender laanemidler til jernbaneanlæg og anvender dem tildels til mindre indtægtsgivende telegraflinjer, der ikke skaffer indtægter i statskassen af nævneværdig art, sammenlignet med de forøgede byrder, som den forøgede statsgjæld medfører. Men her er forholdet det, at om vi tager penge af statslaanemidler og derved forøger gjælden, saa sikrer vi os betragtelig større indtægter for statskassen, end

hvad disse udgifter beløber sig til. Den rationelle grund for at være bange for at forøge statsgjælden er altsaa ikke tilstede. Jeg kan derfor ikke med min bedste vilje forstaa, hverken budgetkomiteens eller jernbanekomiteens formands betæneligheder; de er mig lige ubegribelige. Det er mig ligeledes ubegribeligt, at man kan sige, at vi sætter et fattigmandspræg paa os ved at gjøre en forretning som dog ingen vil negte er god.

Statsminister Michelsen: Jeg vil ligeoverfor jernbanekomiteens ærede formand kun sige, at det er mig aldeles umuligt at forstaa, at her ved denne leilighed er nogensomhelst grund til at tale om forpligtelser, som skulde være os uværdige som fri stat. Gjensidigheden i internationale overenskomster af denne art er selvfølgelig altid bygget paa gjensidige forpligtelser, og Tyskland er gaaet langt her i retning af at love os begunstigelser; det siges udtrykkelig i slutten af § 4, at det skal være deres opgave at dirigere alt, hvad de kan afsende af korrespondance via denne kabel, og vor forpligtelse til at dirigere vor korrespondance den vei, den er, som arbejdsministeren udtrykkelig gjorde opmærksom paa, kun afhængig af den del, hvorover vort eget telegrafstyre har fuld raadighed, derimod ikke over den korrespondance, som vedkommende private afsender selv ønsker dirigeret en anden vei. Arbejdsministeren gjorde opmærksom paa, at en hel del af disse telegrammer dirigeres den vei, som man selv finder er den hurtigste og rigtigste, eller den vei hvor man efter anmodning fra de forskjellige agenter for disse linjer finder at burde dirigere dem. Det har i min forretning været almindelig praksis ligeoverfor amerikanske telegrammer, at jeg har dirigeret dem ad bestemte veie, fordi vi af erfaring har troet at kunne slutte, at de veie har været de hurtigste og bekvemteste, og den adgang er fremdeles aaben; det staar enhver borger i dette land frit for at afslaa at sende sit telegram ad den tyske linje, hvis han ikke finder det hensigtssvarende, og dirigere det ad en af de andre linjer, bare ved at sætte paa telegrammet "via" det og det. Naar der er talt om tvang i den anledning, og at den norske telegrafstyrelse skal dirigere halvdelen over de tyske kabler, saa er det en selvsagt ting, at det er i det norske telegrafstyres og i den norske stats egen velforstaaede interesse; naar vi selv eier halvdelen af denne kabel, saa er det vel i vor interesse at sørge for, at der kommer saa meget som muligt af trafik paa denne kabel. Det vilde efter min mening være den mest kortsynede økonomiske politik, som tænkes kunde, om man ikke vilde gjøre alt, hvad man kunde, for at fremme korrespondancen paa denne kabel, som vi selv er medeier i, og hvis indtægter er afhængig af, at den faar den størst mulige korrespondance.

I denne forbindelse er der talt om, at man ikke maa indgaa paa forpligtelser af nogen art, som skulde være os uværdige som fri stat. Det er af den slags tale, at det

er mig aldeles umuligt med den bedste vilje at forstaa det. Jeg har ogsaa havt og har formodentlig fremdeles af og til en noksaa ømfindtlig nationalfølelse, og jeg tror, den hos mig har været ligesaa stærk og udviklet som hos jernbanekomiteens ærede formand; men det har ikke nogensinde faldt mig ind, at jeg i dette punkt skulde komme i nogen uoverensstemmelse med mine nationale følelser i saa henseende.

Saa sagde jernbanekomiteens ærede formand: Ja, hvilke andre eller daarligere vilkaar end disse kunde der bydes os? Herpaa er der allerede svaret ham. Der kunde bydes os det, at vi overhovedet ikke faar være med i forretningen - Tyskland kan lægge kabelen selv for egen regning - og det vilde jeg anse for at være et meget daarligere resultat. Vi har anledning til nu at være med Tyskland i en god forretning, som man fuldt loyalt og forretningsmæssigt har budet os andel i paa betingelser, som jeg tror, alle maa finde rimelige; at afslaa det tilbud vil have den simple følge, at Tyskland tager forretningen alene. Vi binder os for nutid og fremtid til ikke at være med i en forretning, som for det første strax vil være en absolut fordel, og som for det andet i fremtiden vil give os et moralsk og praktisk støttepunkt, naar vi skal optage de nye forhandlinger med det store Nordiske om fornyelse af koncession paa kabelen paa England.

Saa har det været sagt, at vi binder os ligeoverfor andre magter, at det vil blive noksaa vanskeligt dette ligeoverfor en eventuel ny konvention med England; men ogsaa dette ræsonnement ligger udenfor alle land. Hvad vi binder her ligeoverfor Tyskland, det er den tyske korrespondance; vi staar fuldstændig frit ligeoverfor England; naar vi i 1911 ved udløbet af Det store nordiskes kontrakt ønsker at optage forhandlinger med England om ny og direkte forbindelse mellem England og Norge, saa staar selvfølgelig adgangen dertil fuldstændig aaben for os. Og vi vil da staa bedre end vi nu gjør uden den tyske kabel. Faar vi vilkaar med England, som er gunstige, saa kommer vi formodentlig til at indgaa paa en konvention med England, og faar vi ikke vilkaar med England, som vi finder gunstige, saa staar vi fuldkommen frit.

Det er muligt, at det er manglende forstaaelse fra min side, men det er ofte desværre saa, at det med megen ret kan siges, at vi har vanskeligt for at forstaa modstanden mod en stor sag, og modstanden mod denne sag er mig ganske og komplet uforstaaelig. Det er mig ikke muligt at se noget virkelig argument i det, som er fremført, medens det ligger i dagen, hvilke ganske overordentlige fordele den foreslaaede overenskomst byder, og det ligger særlig i dagen, at det er vor pligt allerede nu itide at begynde at forberede os, saa at vi, naar 1911 kommer, kan staa saaledes, at vi kan afvise nye forsøg fra Store nordiskes side paa at udnytte os mere end rimeligt er. Vi maa da se at kunne klare denne ekstraskat paa over kr. 200 000,00, som vor engelske korrespondance for tiden betaler til det store Nordiske; bare det hensyn, om der ikke var andre,

burde efter min mening gjøre denne forsamling meget betænkelig, naar den staar ligeoverfor det spørgsmaal at antage eller forkaste nærværende konvention.

Carl Aas: Jeg ønsker ganske kort at begrunde min stilling til denne sag. Jeg kan ikke stemme for den foreliggende indstilling; jeg finder nemlig, at den betegner et brud paa den forudsætning, som nu har fundet sit udtryk ved de senest fremlagte budgetforelæg vedkommende telegrafvæsenet, som gaar ud paa, at vi nu skal optage anlægsudgifterne paa det ordinære budget. Denne indstilling er som nævnt et brud derpaa, og det anser jeg for at være i høieste grad uheldigt; jeg mener, det vilde være sørgeligt, om vi nu skulde slaa ind paa den gamle praksis med at bevilge anlægsudgifter af laanemidler. Det har været sagt, at rentabiliteten er utvilsom, at det vil absolut være en meget god forretning, om vi tager 1 million af laanemidler og lægger i denne kabel. Ja, det kan saa være, men det er mig særdeles paafaldende dette, at Tyskland endelig vil have os med paa dette rentable og utvilsomt lukrative foretagende, som vi nu indbydes til; hvis Tyskland ansaa rentabiliteten for at være saa utvilsom, saa vilde de kanske helst have forbeholdt sig forretningen for sig selv, det er ialfald et noksaa naturligt ræssonnement forekommer det mig. Jeg skal forøvrigt ikke komme nærmere ind paa dette spørgsmaal.

Jeg kan imidlertid ikke nægte mig at citere en passus her i stortingsproposition nr. 65. Finansministeren imødegaaer her budgetkomiteens antydning med hensyn til ønskeligheden af at konvertere endel laan, der er særlig trykkende for os. Han argumenterer herimod væsentlig paa basis af, at naar der bliver mindre afdrag, saa vil det forøge gjældsstiftelsen, og saa udtaler han: "Og da vor statsgjæld allerede nu har naaet en høide, som ikke staar i det bedste forhold til statens indtægter og nationens velstand, maa departementet betegne enhver foranstaltning, der yderligere fremskynder dens vext, som et meget beklageligt tilbageskridt i vore finanstillstande." Naar jeg sammenligner den udtalelse, som finansministeren idag fremkom med - og regjeringen med ham - med det, som jeg her har citeret, saa er det, forekommer det mig, som man har slaaet sig selv paa munden. Nu er enhver betænkelighed med hensyn til optagelse af nye laan svundet, nu tales der ikke længere om "beklagelige finanstillstande", om man anvender 1 million af laanemidler og derved unægtelig fremskynder det tidspunkt, da man igjen maa optage nye laan. Finansministeren vil maaske svare, at det er forudsætningen, at dette beløb skal tilbagebetales. En saadan forudsætning vil jeg imidlertid ikke give saa meget for; jeg er ikke tilbøielig til at lægge saa særdeles megen vægt paa den. Regjeringen har antydnet, at beløbet skal betales om 5 aar; men saa kommer jernbanekomiteen og taler om, at den synes, at dette bliver en vel kort frist, og at tilbagebetalingen derfor

burde fordeles udover et længere tidsrum. Jeg kan meget vel tænke mig, at Stortinget senere kan komme til at sige, at det haster ikke saa meget med denne tilbagebetaling, og saa bliver det staaende. Det har saa mange gange haendt, at den slags finansielle forudsætninger brister. Med tidligere erfaringer for øie tænker jeg mig nok, at det kan hænde, at den kommer til at briste her ogsaa - ja, ikke alene "hænde"; men jeg tror, det er noksaa sandsynligt.

I henhold til, hvad jeg her har udtalt, kan jeg ikke give min stemme til denne indstilling, men maa votere for minoritetens forslag om, at sagen udsættes. Jeg mener, at derved er ingen skade skeet. Der ligger ikke deri nogensomhelst afvisning af selve sagen; men den faar udstaa, indtil Stortinget senere kanske kan finde raad og leilighed til igjen at optage dette spørgsmaal.

Martinsen: Jeg har saa nøie, jeg har kunnet, fulgt med i denne debat, og jeg har ligesaa søgt at sætte mig ind i de argumenter, som fra begge sider har været ført i marken. Som forretningsmand vilde jeg mere end gjerne være med paa dette; thi kanske ingen har større interesse af en udmærket kabelforbindelse paa Tyskland end jeg, naar det kommer til stykket. Men dels har jeg ikke kunnet opdage, at sagen er saa paatrængende nødvendig, at man under de nuværende finansielle forhold - jeg betoner udtrykkelig de nuværende finansielle forhold - bør gaa til en saa stor udbetaling, som det her er tale om, og dels har ikke de grunde, som har været fremført med hensyn til det økonomisk fordelagtige ved anlægget været saa stærke, at jeg har kunnet ombestemme mig. Jeg ser i disse 8 % ikke noget, som er sikkert. Jeg tviler ikke paa, at udbyttet vil være 8 % fortiden, og det vil kanske ogsaa være en stund; men jeg har mine store tvil, om det vil komme til at være længe. Saasnart denne overenskomst bliver bekjendt, og de konkurrerende selskaber faar erfare og føle, hvad de har tabt, saa kan vi komme til at staa ligeoverfor det tilfælde, at vore telegraftaxter bliver nedsat paa andre kanter, konkurrance bliver aabnet, og da er det ikke sikkert, at man kan opretholde de satser, som man nu er blevet enig om med Tyskland. Da bliver der spørgsmaal, om rentabiliteten længere vil være den samme. Det er usikkert, ingen kan vide det; men det kan man trygt regne med, at mere end det, som er kalkuleret, faar vi ikke; men der er mulighed for, at det kan blive mindre.

Saa var det et andet argument, som gjentagne gange har været fremholdt - sidste gang og det meget stærkt fra statsministerens side - og det er dette, at hvis vi nu gaar med paa denne ordning, saa vil vi i 1911 ikke staa afhængig af Det store nordiske telegraf-selskab. Dette argument har jeg ikke kunnet forstaa; ialfald er den forklaring, som dertil er givet, ikke tilfredsstillende for mig. Jeg kan ikke forstaa det paa anden maade, end at om vi ikke nu indgaar denne overenskomst med Tyskland, saa skulde vi, naar aaret 1911 kommer, være nødt til at tage

imod det, som Store Nord vil diktere os, for overhovedet at faa forbindelse med udlandet. Men en saadan paastand gaar det dog virkelig ikke an at komme med. Vi har dog raad til at lægge en kabel selv, og hvis vi ikke selv vil gjøre det, saa er der nok af dem, som vil lægge ud kabel, saasnart man vil give koncession paa det. Min mening er, at hvis vi gaar ind paa denne kontrakt her idag, saa vanskeliggjør vi vor stilling ligeoverfor Det store nordiske telegrafselsskab, naar selskabet kommer og vil have forlænget sin koncession; thi da tager vi væk endel af det, som vi kan byde selskabet. Vi har da ladet endel af vor telegrafkorrespondance paa Amerika og Frankrige gaa over til den tyske kabel, og da har vi mindre at byde selskabet og kan altsaa ogsaa vente mindre imødekommenhed fra dets side. Saaledes staar sagen for mig efter den opfatning, jeg har kunnet danne mig af den. Jeg indser da ikke rettere, end at vi maa staa os bedst paa ikke at indgaa paa denne overenskomst, men holde os frit indtil videre. Jeg troede forøvrigt ikke, at man behøvede at vente helt til 1911 med at faa dette spørgsmaal ordnet med Store Nord. Det maa formentlig bringes i orden 2 - 3 aar før den tid, hvis det overhovedet er tale om at træffe overenskomst med dette selskab og ikke lægge ud egen kabel; men det er en sag for sig, som ikke foreligger nu.

De her fremførte argumenter har som sagt ikke kunnet forandre min mening, fra jeg første gang havde ordet her idag, og heller ikke har jeg kunnet tilegne mig den opfatning, at om vi udsætter denne sag - her er ikke tale om afslag, men om en udsættelse - saa umuliggjør vi en ordning til høsten med det tyske telegrafvæsen. Jeg tillader mig at tvile paa det. Jeg tror virkelig, at Tyskland er saa interesseret i dette spørgsmaal, at det nok lader os faa tid til at overveie det. Det vil ikke forlange, at vi i sidste øieblik, da vi staar paa faldrebet for at skilles, skal sige ja og amen til det, som her forelægges os, uden nærmere overveielse. - Jeg vil stemme for minoritetens forslag.

Solberg: Jeg bad om ordet i anledning af de finansielle betragtninger, som hr. Aas anstillede. Det forekommer mig, at hr. Aas - jeg venter ikke at faa ham til at faa et andet syn paa det, end han har - men det forekommer mig, at han simpelthen ikke ræsonnerer over det spørgsmaal: Hvorfor trykker vor statsgjæld os? Han lod til at have faaet det saadan i blodet, at statsgjælden ikke bør forøges, at han simpelthen har ophørt at ræsonnere over spørgsmaalet. Men den øvrige del af forsamlingen vil jeg spørge, hvordan vilde forholdet med hensyn til statsgjælden være, i tilfælde de laante penge var anvendt ikke til foretagender, som gav 1 og 1 1/2 pct. og til dels til køb af panserskibe, som ingen procent giver, men giver udgifter, hvis de var anvendt i forretninger, som - jeg siger ikke gav 8 pct, men gav 5 pct? Tror hr. Aas at vi da vilde lade os trykke af vor statsgjæld? Det forekommer mig, at hr. Aas maa kunne se,

at her gjælder det i smaat akkurat det samme, som vilde have gjældt i det store, om vi til gjengjæld for vor statsgjæld havde en indtægt af 16-20 millioner kroner om aaret. Hvis det da havde været uret at forøge den, ja da havde hr. Aas ret.

Bergesen: Jeg stod fra først af tvilende ligeoverfor denne sag, men jo mere jeg har tænkt over den, jo sikrere er jeg blevet i, at det rette for os er at forsøge paa at faa tag i den kabel. Hr. Aas's bemærkning om statsgjælden er gjendrevet af hr. Solberg, saa jeg skal forbigaa det. Forøvrigt skal jeg være ganske kort, da debatten har trukket saa langt ud. - Der er fra forretningshold her i salen paastaet, at den ordning, vi nu har, har været tilfredsstillende. Det er langt fra tilfælde, og det har ogsaa vist sig ved den masse af brud, man stedse har; bare saa sent som 1905 og fremdeles den dag i dag er der langvarige brud paa linjen. De forsinkelser som saaledes hyppig indtræder er meget følt af dem, der bruger telegrafien; og det er selvfølgelig heller ikke regningssvarende for staten at holde det gaaende med extratjeneste og natarbeide for at faa expederet undaf, naar der er brud.

Det blev nævnt, at det er fare for, at taxterne kan komme til at gaa ned, og at det da vil blive mindre regningssvarende. Jeg er ikke ræd for den ting. For det første mener jeg, at korrespondancen vil stadig øge, og naar taxterne sættes ned, viser det sig bare, at det bliver mere fortjeneste paa den slags linjer. Da vi gik ned til 50 øre med den indenlandske telegramporto, havde vi vistnok ingen skade af det. Paa disse kabler er i dette tilfælde taxterne saa høie, at om man sætter dem ned, vil man kun faa en saa meget større korrespondance, at fortjenesten bliver rimelig. - Saaledes som det nu er kan disse kabler, der alle sammen eies af udenlandske selskaber, udnyttes og er udnyttet til beskatning af os. Af den grund mener jeg, det er rigtigt og nødvendigt for os at se at faa tag paa disse linjer.

Angaaende den amerikanske korrespondance, som der her er tale om at tilføre denne kabel en vis procentsats af, forholder det sig saaledes som det har været sagt, at det korresponderende publikum anfører paa sine telegrammer, via hvilken kabel de vil, at telegrammerne skal sendes. Jeg kan nævne fra min egen by, at de forskjellige kabler har sine agenter i Stavanger, og disse agenter er ude om sig til alle tider for at kapre trafik, ved at der sættes paa telegrammet via hvilken kabel vi vil, at telegrammerne skal gaa. Det er fuldstændig kurant, saa intet resikeres med hensyn til den betingelse, som der er sat. Det var meget, jeg kunde tilføie; men da debatten har gaaet saalænge, skal jeg indskrænke mig hertil.

Carl Aas: Hr. Solberg beklagede sig over, at jeg ikke ræsonnerede over det spørgsmål: Hvorfor trykker statsgjælden os. Men er det nødvendigt i det vide og det

brede at ræsonnere over det spørsmåal for at besvare det? Det tror jeg aldeles ikke; jeg skal svare ganske kort. Hvorfor trykker statsgjælden os? Selvfølgelig for det første fordi vi har for meget af den, og for det andet fordi en hel del af denne statsgjæld er anvendt til mindre gode forretninger, ialfald i den forstand at de direkte kaster noksaa lidet af sig som bidrag til forrentning af statsgjælden. Men nu siger hr. Solberg, at dette er en god forretning, som vi staar i begreb med at gjøre, og derfor er det fuldt forsvarligt at optage den ene million kroner af statslaanemidler. Ja, hvis hr. Solberg kunde garantere, at det var en god forretning, saa forekommer det mig, at der var grund til at gaa med paa det; men det er det jeg mener, at beviset for lønsomheden er aldeles ikke leveret, og derfor finder jeg, om end hr. Solberg ræsonnerer aldrig saa meget over dette spørsmåal, ikke at kunne gaa med paa indstillingen.

Præsidenten: Den reglementsmaessige tid er udløben, men jeg anholder om Stortingets samtykke til at fortsætte, saa man kan faa tilendebragt behandlingen af denne sag i aften. - Da ingen har udtalt sig derimod, ansees det som vedtaget.

Bjørnaali: Det er blevet udtalt saavel af budgetkomiteens formand som af dens medlem hr. Aas, at om man nu gik til at anlægge denne kabel og pengene blev forskudt af statskassen af laanemidler, saa var det et "brud paa det, som vi saa længe har arbeidet paa", det var et "brud paa de forudsætninger, som laa til grund for de sidste telegraf- og telefonanlægsbudgetter" o.s.v. Jeg er ikke istand til at indse, hvori dette, "brud" egentlig bestaar. Hvorledes har forholdet været i denne sag? Det blev i forrige stortingsperiode af budgetkomiteen, hvis formand dengang var hr. Arctander, udtalt, at det vilde være ønskeligt, om man kunde gaa over fra den sterke benyttelse af laanemidler til telegraf- og telefonanlæg til mere og mere at bygge for telegrafvæsenets egne driftsindtægter. Men allerede saa tidlig som i budgetforelægget i 1900 udtaler imidlertid arbejdsdepartementet, at "ved valget af de anlæg, som skulde staa for tur til udførelse ved bevilgning paa det ekstraordinære budget, har man gaaet ud fra, at der som regel kun bør opføres bevilgninger til anlæg, der 1) enten danner nødvendige led i den store kystlinje Fredrikshald - Kristiania - Kristiansand - Bergen - Trondhjem - Namsos og denne hovedlinjes forlængelse gennem de nordligere landsdele, 2) eller danner lignende led i de store indlandsforbindelser Kristiania - Bergen over Hallingdal og Valdres, Kristiania - Dombaas - Romsdal og Kristiania - Dombaas - Trondhjem, 3) eller slutter sig til ovennævnte hovedforbindelser som en for udnyttelsen nødvendig fuldstændiggjørelse, 4) eller tilhører de internationale forbindelseslinjer." Ud fra denne forudsætning udtaler departementet dengang videre: "Idet man haaber for

fremtiden i almindelighed at kunne forelægge anlægsbudgettet samtidig med driftsbudgettet, fremstiller det sig som formaålet efterhaanden at kunne lade samtlige bevilgninger opføres som ordinære. Ligesom flere av de mindre anlæg og forgreninger af hovedlinjerne i begyndelsen en udført ekstraordinært for laanemidler, saaledes tør der være udsigt til, at det ordinære anlægsbudget til gjengjæld senere vil kunne overtage en del af de gjenstaaende hovedlinjer og disses forsterkning efter trafikens stigende krav. Paa det ekstraordinære budget vil i saa fald kun blive opført, hvad der maatte trænges til fuldførelse af en del af de paabegyndte hovedlinjer og til mulig indløsning af større privatnet, medens bevilgningerne til nybygninger forøvrigt opføres paa det ordinære budget, hvis beløb søges holdt inden rammen af driftens overskud." Dette var forudsætningen dengang for arbejdsdepartementets budgetforelæg, for arbejdsdepartementets anvisning af laanemidler til telefonbygningen. Uden at gaa i enkelthederne skal jeg kun nævne, at jernbanekomiteen gjentagende udtalte sin tilslutning hertil. For 3 aar siden kom man til, at hele anlægsbudgettet opførtes paa det ordinære budget, og det mener jeg staar i fuld sammenhæng og overensstemmelse med de forudsætninger, som arbejdsdepartementet allerede i 1900 udtalte angaaende anvendelse af laanemidler til telefonanlæg. Skal her tales om "brud" paa forudsætninger, saa er der skeet brud derved, at man ikke har udført telefon- og telegrafanlæg for telegrafdriftens hele overskud, men bare for en halvdel eller en endnu mindre brøkdel af dette overskud. Vi er kommet ind paa det i de tre sidste aar efter den anvisning, arbejdsdepartementet har givet, uden noget "seigt, langvarigt arbeide", som budgetkomiteens formand udtrykte det. Men fremdeles staar arbejdsdepartementets forudsætninger fast. De er ikke brudt, og de indeholder i sit fjerde punkt, at man har tænkt sig udført for laanemidler de anlæg, som tilhører de internationale forbindelseslinjer, og her staar vi jo netop ved en saadan international forbindelseslinje. Jeg er ikke istand til, efter hvad jeg har oplyst, og efter hvad jeg ellers kjender til disse forudsætninger, at indse, hvor det brud paa forudsætningerne skulde findes, som hr. Aas og hr. Martinsen har talt om. Efter den indgaaende debat, som er ført, skal jeg indskrænke mig til disse bemærkninger og ikke gaa videre ind paa sagens øvrige punkter.

Aarstad: Jeg kan ikke undlade at beklage, at man har fundet det nødvendigt at benytte Store Nordiske som bussemand i denne diskussion. Jeg tror, at sagen i sig selv er saa god, at det havde været unødvendigt saamegetmere som man har taget brodden af Store Nordiske, den blev brudt allerede for et par aar siden, da der blev sluttet overenskomst mellem Norge og England om, at ingen af dem skulde fornye koncessionen for Store Nordiske, uden at begge var enige; det vil sige det samme som, at Store

Nordiske herefter faar finde sig i at danse efter Norges og Englands pibe, hvis det vil have fornyet koncessionen.

Spørsmålet om den amerikanske korrespondance har været noksaa brændende for de herrer, som har udtalt sig for minoritetens indstilling. Jeg tror imidlertid, at herrerne neppe kjender til, hvor stor den korrespondance i virkeligheden er. Den er ikke saa væsentlig, som de tænker sig. For 1904-05 var det hele antal afsendte 10399, det vil sige ca. 30 telegrammer om dagen. Det er det hele, saa enten man har den hele eller halvdelen af den korrespondance med eller ikke, det vil ikke veie væsentligt ligeoverfor et selskab, som tænker paa at lægge ud en ny kabel, der maa ganske andre tal til, hvis det skal have nogen indflydelse.

Saa blev der nævnt af budgetkomiteens formand, at man kunde risikere nedsættelse i taxterne, og da var man ikke sikker paa, at man fik den indtægt, som nu er beregnet. Men jeg vil da bede formanden erindre, hvordan det gik, da vi i Norge nedsatte den indenlandske telegramporto. Der var da vist ligesaa sterkt advarende røster, som hævdede sig imod at gjøre det skridt; men hvad blev resultatet? Et par aar efter stod vi med overskud istedetfor underskud, og det tænker jeg, at man kan vente sig her ogsaa; i tilfælde af at taxterne bliver nedsat, saa vil korrespondancen blive saa meget større, at det opveier den nedsættelse, som er skeet. - Hr. Aas udtalte, at hvis bare hr. Solberg kunde garantere, at man fik denne indtægt, saa skulde han gaa med paa dette. Saadan garanti ved hr. Aas, at hr. Solberg ikke vil overtage; men jeg gad vide, om ikke hr. Aas, hvis han havde været medlem af Stortinget, dengang Stortinget besluttede at indkjøbe Kristiania telefonanlæg, - om han ikke ogsaa da havde forlangt garanti for rentabilitet for at være med paa det. Resultatet har vist, at de, som dengang ikke troede paa beregningerne, de har ikke havt ret. Det samme vil blive tilfældet her. Jeg tror, man trøstigt kan gaa ud fra, at de beregninger, som er opstillet, er nøgterne.

Tveiten: Jeg forlangte ordet for at give en kort redegjørelse for mit forhold med hensyn til denne sag. Naar nemlig budgetkomiteens formand har oplyst, at der var fuld enighed inden komiteen, saa forholdt det sig saa oprindelig. Men jeg tør vel sige, at da denne sag blev forelagt komiteen, blev den ikke undergivet nogen egentlig grundig behandling. Vi havde ikke andre oplysninger end de, som forelaa i propositionen, og eftersom jeg nu hører, er der ganske andre ting, som maa tages med i betragtningen. Jeg har saaledes været med paa det, fordi vi bare havde at udtale os om den økonomiske side af sagen, og det maa vel nogen hver medgive, at det tager sig ikke godt ud saadan uden videre at gaa med paa et forslag, som fordrer, at der skal tages endda en million af laanemidler. Nogen hver maatte tage afstand fra den tanke saadan med én gang. Imidlertid har baade jernbanekomiteen og budgetkomiteen senere havt et kombineret møde, og der

mødte arbeidsministeren op og gav forskjellige oplysninger, som vi ikke havde havt adgang til at faa i budgetkomiteen. Allerede efter det, som da blev oplyst, fandt jeg føie til at udtale, at jeg fandt at burde være med paa sagen, seet fra den økonomiske side af den, saafremt andre hensyn gjorde det baade ønskeligt og nødvendigt. Jeg vil da sige, at de oplysninger, som er kommet frem her idag, særlig fra baade arbeidsministeren og statsministeren, gjør, at de tvil, jeg maa sige jeg havde i noksaa sterk grad, er bortryddet, saa jeg vil gaa med paa at stemme for flertallets indstilling i denne sag. Jeg finder, at jeg ikke kan forsvare for mig selv at tage et andet standpunkt end det. Jeg vil tilføie, at i den kombinerede komite havde jeg sterk sympati for den tanke, der er fremholdt af statsraad Arctander, nemlig at telegrafvæsenet kunde optræde som selvstændig laantager, og at laanet blev forrentet og amortiseret ved forretningen selv. Men efter underhaanden at have spurgt statsministeren har jeg faaet høre grunde, som gjør, at jeg ikke længere vil fastholde den tanke.

Oppen jun.: Jeg har kun kortelig villet anbefale det foreliggende forslag. Jeg tror, at denne bevilgning, som ikke blir en udtælling af statskassen i almindelig betydning, vil modtages af forretningsverdenen og de næringsdrivende i det hele taget med den største interesse, og at de vil sætte stor pris paa den. Jeg kan nævne, at de norske banker har en ganske speciel interesse af en mest muligt prompte og effektiv forbindelse med Tyskland. Vore forretningsforhold stiller sig mere og mere saadan - jeg tror, paa de fleste kanter af landet - at vi staar i den mest intime rapport med Tysklands pengemarked og forretningsverden, og jeg kan nævne som en detalj, at det hver virkedag, tidligst muligt paa formiddagen, udveksles en masse telegrammer mellem norske banker og ledende pengeinstituter i Hamburg og Berlin. Det har - det ved i hvert fald alle bankkyndige - den største betydning, at man hver dag er prompte à jour med, hvordan kurser og værdier stiller sig. Det har sin store betydning for dem, som driver eksport og import, foruden for dem, som driver skibsfart. Jeg finder ikke grund til yderligere at anbefale sagen, da det er saa udmerket gjort fra flere hold; men jeg vil alene fremholde, at jeg tror, vore næringsdrivende, hvis interesser vi jo stadig bør have for øie her, vil sætte pris paa, at en foranstaltning som denne, der er grundig og godt forberedt af administrationen, og som ogsaa internationale hensyn vistnok kræver en hurtig besvarelse af, vinder Stortingets bifald. Jeg vil anbefale sagen paa det bedste.

Bratlie: Jeg vil kun faa lov til at udtale, at jeg har været - og i grunden fremdeles er - i stor tvil om, hvordan jeg rettelig bør stemme i denne sag. Det kan ikke negtes, at Stortinget har faaet meget liden tid til at sætte sig ind i sagen, og for den, der som jeg ikke er specielt

sagkyndig paa dette omraade, maa det blive at stemme noget nær i blinde. Jeg har paa hørt debatten med stor interesse, og jeg har i korte træk faaet det indtryk, at hovedindholdet af de argumenter, som er ført i marken for dette forslag, først og fremst gaar ud paa, at det er en økonomisk fordelagtig forretning, man her skal inklade sig paa. Herom har der dog fra sagkyndigt hold været udtalt en afvigende mening, og jeg for min del sidder ikke inde med betingelserne for at dømme om hvem der i saa henseende har ret. Dernæst har det været anført til forslaget anbefaling, at hvis man nu gaar med paa dette, saa vil det give Norge en meget sterk moralsk støtte, naar vi om faa aar maa se til at faa en heldigere ordning af telegrafforholdene med England. Jeg har forsøgt at tænke mig ind i, hvorvidt dette vil være ubetinget rigtigt, saavidt man nu kan forudse; og det staar da for mig saa, at saalænge man tænker sig, at den ordning, som man vil træffe om 5 aar, udelukkende maa være indskrænket til at træffes med Det store nordiske selskab, saalænge forholder det sig visselig saa, at denne overenskomst idag vil være til fordel. Naar vi har opnaaet en kontrakt, som er saa meget fordelagtigere, med en af Europas stormagter, og naar vi desuden herved faar aabnet os adgang til med en stor del af den korrespondance, som jeg antager nu i regelen gaar over England, nemlig den amerikanske, at gaa over Tyskland, saa har vi unægtelig derved faaet ganske vegtige momenter til at trykke ned priserne med ligeoverfor Det store nordiske selskab. Hvis man derimod tænker sig muligheden af, at der naar den tid kommer, kan blive spørgsmaal ogsaa om andre ordninger end ny overenskomst med Det store nordiske selskab, f.eks. at lægge en kabel selv eller at ordne sig med et andet selskab eller med den engelske stat om bygning af kabel, saa forekommer det mig, at min kollega hr. Martinsen har ret i, at da har vi i virkeligheden snarere svækket vor stilling ved paa forhaand at forpligte os til at lade 4/8 af vort lands amerikanske korrespondance gaa over Tyskland. For det tror jeg nok, at særlig om den engelske stat bygger ny linie sammen med os, men ogsaa om ny linje tænkes lagt af et privat selskab, vil det vistnok blive anseet for det mest naturlige for Norge, at vor amerikanske telegrafkorrespondance hovedsagelig gaar over England. Naar vi da paa forhaand har bundet os til at lade en stor del af denne korrespondance gaa over Tyskland, saa vil dette selvfølgelig ikke styrke vore aktier til opnaaelse af en anden og bedre ordning end den nuværende med Det store nordiske selskab. Jeg maa til trods for de sagkyndige indlæg, som er kommet fra begge sider erkjende, at fuld klarhed over, hvad der i dette tilfælde er det fordelagtigste og det rette, har jeg ikke. Efter den store vegt, som regjeringen lægger paa denne sag, og med den indsigt fremfor nogen anden, som regjeringen jo bør forudsættes at have, med hensyn til, hvad der her vil være det fordelagtigste for staten, finder jeg imidlertid at

burde stemme for forslaget, endskjønt jeg gjentager, hvad jeg før har sagt, at det sker under adskillig tvil.

Hougen: Da jeg agter at stemme for indstillingen, uagtet jeg har været med i budgetkomiteen, da den behandlede denne sag og udtalte sig mod den, er det kanskje rigtigst, at jeg begrundet min stilling. Det er jo ikke hyggeligt at være overløber; men jeg finder, at sagen er kommet i en slig stilling, at jeg er nødt til at være det i dette tilfælde, og til min undskyldning kan det kanskje tjene, at jeg kun var med i det første møde i budgetkomiteen, hvor oplysningerne var meget svage; og jeg tror desuden, jeg tog det forbehold da, at jeg vilde se sagen an, hvis der kom nye oplysninger frem. De oplysninger, som nu er kommet frem, stiller sagen for mig slig, at man bør gaa til dette foretagende, hvis man har penge til det. Det svage punkt er imidlertid pengespørgsmaalet, d.v.s. om det er forsvarligt at tage laanemidler til dette. Finansministeren, som jo tidligere i overmaade sterke ord har udtalt sig mod anvendelse af laanemidler, gaar imidlertid med her. Det er for mig et fingerpeg i retning af, at det maa kunne gaa an at gjøre det. Han gav ogsaa en fremstilling i eftermiddag, ifølge hvilken det ikke skulde være nødvendigt at gaa til at optage nyt laan tidligere, end vi ellers vilde maatte gjøre det, selv om vi tog denne million nu. Rigtignok var det tilfredsstillende resultat, statsraaden kom til, forbundet med saa mange forudsætninger, som syntes at staa paa svært svage fødder, saa jeg fik mine tvil om, hvorvidt beregningen vil holde stik. Men jeg ræsonnerer som saa, at om vi nu paa grund af denne million skulde komme til kort med vore laanemidler paa et lidt for tidligt stadium, saa maa det vel kunne gaa an at hjælpe sig over den vanskelighed, naar det kun gjælder den ene million. En million kroner er jo smaatter i statshusholdningen, det maa kunne gaa an at skaffe den f.ex. ved midlertidige laan af et eller andet fond. Derfor vil jeg trøstig gaa med paa det forslag, som foreligger, dels i tillid til finansministerens udtalelse og dels i den tro, at skulde det gaa saa uheldig, at forudsætningerne svigter, saa maa man vel altid kunne finde en udvei alligevel.

Holsen: Ogsaa jeg har i budgetkomiteen været med at udtale mig mod at anvende denne million, og naar jeg gjorde det, var det, fordi jeg syntes, at statslaanemidlerne begyndte at fare vel fort, og jeg er heller ikke saa aldeles overbevist om, at dette vil blive en saa udmerket god forretning, som det har været fremholdt her. Jeg vil ikke dermed sige, at jeg i mindste maade tror, at man har opført feilagtige tal og beregninger; men erfaring har dog altid vist os, at der, naar noget skal føres ud i livet, kommer udgifter til, som man ikke har tænkt sig paa forhaand. Og naar jeg efter at have paaheørt denne debat alligevel vil stemme for indstillingen nu, saa er det, fordi der nu i debatten er

sterkere fremholdt, end det var i komiteen, den omstændighed, at man har forhandlet og er kommet overens med Tyskland om dette; skulde saa Stortinget af økonomiske grunde forkaste det, kunde det kanske gjøre et mindre heldigt indtryk.

Castberg: Denne sags behandling forekommer mig, efterat debatten her har gaaet saa længe, at være blevet noget eiendommelig. Denne sag er et intermezzo i finansdebatten, og det, som har gaaet gjennem finansdebatten fra først til sidst, ikke mindst fra det regjeringsmedlems side, som har udtalt sig, det er, at der er begaaet store synder før i tiden ved, at man har trukket for sterkt paa statslaanemidler til ekstraordinære forføininger, og at det, man særlig skal være forsigtig med herefter, er at benytte statslaanemidler til ekstraordinære forføininger. Der er af en anden repræsentant anført den meget sterke advarsel, som i proposition nr. 65 er stillet i saa henseende; jeg skal ikke gjentage det. Men fra finansministerens side blev der i formiddag udtalt noget, som jeg ikke opfattede anderledes, end som en direkte advarsel mod at inklade sig paa foretagender som dette, eller at dække udgifterne ved dem paa den maade, som her er anbefalet. Han udtalte nemlig, at faren var den, at nyttige foretagender var saa lette at sætte igang ved hjælp af statslaanemidler, det var saa fristende at gaa til nyttige foretagender, naar man kunde benytte statslaanemidler, og det maatte man fremfor alt vogte sig for. Nu staar det saa for mig, at hvis dette foretagende, det her gjælder, er en nødvendig foranstaltning, saa maatte man bryde paa dette, som er indskjærpet saa sterkt fra alle hold i denne tid; saa fik man gaa til at benytte statslaanemidler, selv om det gjælder en hel million. Men er det ikke saa, at hvis der i forretningsverdenen i almindelighed reiser sig misnøie med en ordning, saa kommer dog den misnøie offentlig til orde? Mig bekjendt har man imidlertid hverken i pressen eller i korporationer eller paa anden vis givet tilkjende, at der er noget misforhold tilstede her som maa rettes paa, selv om det selvfølgelig er saa, at jo flere forbindelser man kan faa, desto bedre. Spørsmålet er da, om man skal inklade sig paa dette, fordi det er et fordelagtigt foretagende. Ja, jeg har ikke saa meget imod det i sin almindelighed, og jeg mener, at udviklingen gaar i den retning, at det offentlige overtager forretninger, som forudsættes at lønne sig. Men det faar være i tider, da man har raad til de dertil nødvendige udlæg. Det er vel ogsaa tvilsomt, om det er paa det rene, at denne forretning vil lønne sig. Det har håndt tidligere, at man har indladt sig paa at bruge statens midler til forretninger. Men det er blevet lastet. Man har angret det efterpaa; man har lastet det, fordi de beregninger, man har opgjort paa forhaand, har vist sig ikke at holde stik, og det er vel muligt, at det vil komme til at stille sig saaledes ogsaa nu. Jeg for min del vil ikke for

øjeblikket stemme for dette netop paa grund af det stærke indtryk, som finansdebatten og ikke mindst finansministerens udtalelser derunder har givet af, at under den nuværende situation faar man være til det yderste forsigtig med at anvende statslaanemidlerne. Jeg vilde have stillet mig anderledes, dersom denne debat havde kunnet overbevise mig om, at hvis man ikke nu gaar ind paa dette, gaar vi glip af væsentlige fordele. Men jeg kan ikke negte for, at mange af de udtalelser, som er fremkommet, giver et stærkt indtryk af, at den anden kontrahent, som der her er tale om, er i ligesaa høi grad interesseret i en ordning her, som vi, og at man derfor intet forspilder ved at se tiden an. Jeg vil ikke have udtalt mig stærkere om dette, end jeg her har gjort. Jeg vil kun, fordi jeg har udtalt mig under finansdebatten og vekslet meninger derom med finansministeren, have gjort disse bemærkninger til begrundelse af min stemmegivning. - Sluttelig vil jeg minde om, at i proposition nr. 65 er det udtrykkelig forudsat, at naar denne termin - 1910 - , som har været nævnt, indtræder, da man skulde skride til nye laan for jernbanebygningen, maa det nye laan ikke overstige det beløb, som kræves til afdrag paa vor statsgjæld; dette forudsættes at være hvad der skal anvendes til ny jernbanebygning. Der brydes paa denne forudsætning, hvis man ved det eventuelle nye statslaan ogsaa maa optage laan til dækkelse af den million, som det her gjælder.

Heistein: Jeg vil ogsaa faa lov at udtale, at jeg ikke er blevet overbevist om nødvendigheden af at gaa til denne sag. Jeg har personlig nok saa megen telegrafering, og jeg vil tilstaa, at jeg ikke har lidt noget særligt ved, at telegrammer har været forsinket. Jeg faar mange telegrammer hver dag, og jeg sender mange telegrammer hver dag; men jeg har slet ikke følt, at der er noget galt paa færde. Dertil kommer, at efter at have paahørt debatten i formiddag og i lørdags, synes jeg, der er nu om nogensinde virkelig føie til at sige, vi faar puste i bakken. Dette forslag, som saa at sige presses ind paa os, mener jeg er forhastet. Jeg tror, ligesom jernbanekomiteens formand, det maatte kunne gaa an ialfald at faa se lidt nærmere paa det ved at udsætte sagen. Forøvrigt er der i disse tider ogsaa adskillige nye opfindelser paa elektricitetens omraade, man ser gnisttelegrafi og mange andre rare ting, som er oppe, og det kan ogsaa tænkes, at der i de næste 10-20 aar kan indtræffe saa store forandringer, at vi kunde være meget daarlig stillet, om vi skulde have bundet os. Jeg maa være enig med komiteens formand i, at det kan ikke godt gaa an, at vi gaar paa hvadsomhelst. Jeg tror, at det er forhastet at gaa paa her; vi faar finde os i at gaa lidt sagtere. Jeg stemmer derfor mod forslaget.

Da ingen yderligere forlangte ordet, blev komiteens indstilling og minoritetens udsættelsesforslag optaget til votering.

Præsidenten: Jeg foreslaar, at der først voteres over det paa komiteminoritetens vegne fremsatte udsættelsesforslag. Bifaldes det, saa er sagen dermed afgjort; bifaldes det ikke, bliver der at votere over komiteens indstilling.

Jørgen Knudsen: Kunde man ikke votere alternativt her?

Præsidenten: Jeg tror, det er rigtigst at votere som af præsidenten foreslaaet. Da det ene forslag er et udsættelsesforslag, bør det først sættes under votering. - Da ingen har udtalt sig mod den af præsidenten foreslaaede voteringsmaade, vil den blive befulgt.

Votering:

1. Mindretallets forslag, saalydende: Sagen tages ikke under behandling af indeværende storting - blev med 93 mot 24 stemmer ikke bifaldt.

Voteringen foregik ved navneoppraab efter begjæring af hr. Heistein.

De 93 herrer var:

Hagerup, Bratlie, Ødegaard, Enge, H. Jacobsen, Hougen, Hans Hansen, Opdahl, Andersen, Bernhard Hanssen, Sem, Solberg, Thallaug, Egede-Nissen, Wrangell, Aaen, Konow, Myrvang, Graarud, Oppen sen., Frisak, Larsen Ullenrød, Olsen, Strengenhagen, Godske Nielsen, Oppen jun., A. Berge, Th. Stousland, Foss, Iversen, Skjulestad, Molland, Andersen Grimsø, Bjørnaali, Jørgensen, Havig, Selsø, Langeland, Aklestad, Hestnes, Tokle, Børresen, C. Berner, Carl Stousland, Jahren, P. Pedersen, Adolf Pedersen, Bergesen, Jelsa, Hognestad, Austbø, Aarstad, Wølsted, J. Berge, Lind Johansen, Foshaug, Eriksen, Brønne, Rinnan, Halvorsen, Hiorth, Galtvik, Foosnæs, Oksvold, Hoff, Wolden, Bergan, Fjermstad, Sivertsen, Riddervold-Jensen, Hansson, Liljedahl, Holtsmark, Brandt, Morell, Jockum Knudsen, Brynildsen, Brunchorst, Lothe, Vollan, Holsen, Lind, Schreuder, Fraas, Refsdal, Sælen, Rongved, Svendsbøe, Gerhardsen, P. Hansen, Skilbred, Tveiten og Backer.

De 24 herrer var:

Carl Aas, Engen, H. Berg, Askestad, Kildal, Martinsen, Castberg, Gillebo, Heistein, L. Aas, Alb. Hansen, Nergaard, Haug, Bryggesaa, Rysstad, Grøndsen, Jørgen Knudsen, Herman Jacobsen, Thorne, Inderberg, Thoresen, Bøhn, Grivi og Kleppen.

2. Komiteens indstilling bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Jeg foreslaar, at debatten hemmeligholdes, indtil Stortinget anderledes bestemmer. Votereringen kan selvfølgelig offentliggøres; men forslaget om

Møde for lukkede dører, Stortinget 14. mai 1906

hemmeligholdelse gjælder selve debatten, - at den ikke offentliggjøres forinden Stortinget saa bestemmer.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Galleriets døre blev derefter aabnede.
